

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

**на тему: Забезпечення платоспроможності сільськогосподарського
підприємства**

Виконав:

Соколенко Діана Олександрівна
студентка спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Керівник:

Рибіна Лариса Олександрівна
доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування

Рецензент:

Ятлов Сергій Григорович
директор ТОВ «Свіда» м. Суми

Суми – 2023

АНОТАЦІЯ

Соколенко Д.О. Забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства

Кваліфікаційна робота з ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», СНАУ, Суми. 2023 р. Рукопис.

В кваліфікаційній роботі розглянуті теоретичні основи забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства та методи оцінки його ліквідності та платоспроможності. Узагальнено зміст та джерела забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства; на підставі аналізу літературних джерел узагальнено методи, які можуть бути використані для оцінки платоспроможності та пов'язаною з нею ліквідністю сільськогосподарського підприємства. У роботі проведений аналіз фінансово-економічних передумов забезпечення платоспроможності конкретного сільськогосподарського підприємства, зокрема забезпечення його виробничими і фінансовими ресурсами та зроблена оцінка їх ефективного використання. Від ефективного використання виробничого та фінансового капіталу сільськогосподарського підприємства залежать фінансові результати його діяльності і, відповідно, платоспроможність. Встановлено, що підприємство є прибутковим протягом 2020 -2022 років і має проблемний фінансовий стан. Аналіз складу і структури джерел фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарського підприємства показав найбільшу частку у структурі капіталу підприємства власних джерел. Для оцінки ефективності використання власного капіталу підприємства був використаний показник рентабельності власного капіталу та виявлено основні чинники впливу на його зміни за допомогою факторного аналізу з використанням метода Дюпона. Аналіз платоспроможності підприємства показав порушення ліквідності балансу, що свідчить про нездатність досліджуваного сільськогосподарського підприємства в найближчий час негайно погасити платіжні зобов'язання власними коштами. Також зроблений коефіцієнтний аналіз платоспроможності підприємства підтвердив незадовільний його стан щодо своєчасного і повного виконання платіжних зобов'язань. При розгляді напрямків підвищення платоспроможності підприємства досліджувались проблеми платоспроможності як з боку самого підприємства, так і з боку третіх осіб, досліджувались зовнішні і внутрішні умови функціонування підприємства і фактори впливу. Серед напрямків підвищення рівня платоспроможності сільськогосподарського підприємства було запропоновано оптимізацію дебіторської заборгованості та оптимізацію його запасів. Внаслідок здійснення заходів з оптимізації дебіторської заборгованості підприємство може зменшити її величину і вивільнити з обороту кошти. Реалізація заходів з впровадження системи обліку запасів за логістичною моделлю «мінімум-максимум» забезпечить підприємству додатковий грошовий потік за рахунок зниження величини запасів.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, власні джерела, фінансовий стан, платоспроможність, оптимізація, запаси, дебіторська заборгованість

SUMMARY

Sokolenko D.O. Ensuring the solvency of the agricultural enterprise

Qualifying work the EPP "Finance, banking and insurance", speciality 072 "Finance, banking and insurance", SNAU, Sumy. 2023. Manuscript.

The theoretical basis of ensuring the solvency of an agricultural enterprise and methods of assessing its liquidity and solvency are considered in the qualification work. The content and sources of ensuring the solvency of the agricultural enterprise are summarized; based on the analysis of literary sources, the methods that can be used to assess the solvency and related liquidity of an agricultural enterprise are summarized. The paper analyzes the financial and economic prerequisites for ensuring the solvency of a specific agricultural enterprise, in particular providing it with production and financial resources, and makes an assessment of their effective use. The financial results of its activities and, accordingly, its solvency depend on the effective use of production and financial capital of an agricultural enterprise. It was established that the enterprise is profitable during 2020-2022 and has a problematic financial condition. The analysis of the composition and structure of the sources of financial support for the activity of the agricultural enterprise showed that the largest share in the capital structure of the enterprise comes from own sources. To evaluate the efficiency of the use of the company's own capital, the return on equity indicator was used and the main factors affecting its changes were identified using factor analysis using the Dupont method. The analysis of the solvency of the enterprise showed a violation of the liquidity of the balance sheet, which indicates the inability of the investigated agricultural enterprise to immediately repay payment obligations with its own funds in the near future. Also, the ratio analysis of the company's solvency confirmed its unsatisfactory state in terms of timely and full fulfillment of payment obligations. When considering directions for increasing the company's solvency, problems of solvency both from the side of the company itself and from third parties were investigated, the external and internal conditions of the company's functioning and influencing factors were studied. Optimization of receivables and optimization of its stocks were suggested as ways of increasing the solvency level of an agricultural enterprise. As a result of taking measures to optimize accounts receivable, the company can reduce its amount and release funds from circulation. The implementation of measures to implement the inventory accounting system according to the "minimum-maximum" logistic model will provide the company with additional cash flow due to a reduction in the amount of inventory.

Key words: agricultural enterprise, own sources, financial condition, solvency, optimization, stocks, receivables

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	10
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	20
2.1 Аналіз фінансово-економічних передумов забезпечення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»	20
2.2 Аналіз джерел фінансового забезпечення діяльності ФГ «Урожайна Долина»	29
2.3 Оцінка платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»	35
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФГ «УРОЖАЙНА ДОЛИНА»	42
3.1 Напрямки підвищення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»	42
3.2 Оптимізація дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина»	47
3.3 Оптимізація запасів ФГ «Урожайна Долина»	54
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Визначальним фактором успішного функціонування сільськогосподарського підприємства є ефективне фінансово-кредитне забезпечення його діяльності. Неоптимальна структура капіталу, надвисока мобілізація ресурсів, низький рівень ліквідності балансу можуть бути причинами низького рівня платоспроможності і, внаслідок, низьких фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств.

Для фінансового забезпечення поточної господарської діяльності підприємства, як правило, використовують власні джерела фінансових ресурсів. Але для сталого розвитку та економічного росту підприємству недостатньо власних джерел. Тому є важливим для підприємства обґрунтовано підійти до забезпечення відповідного рівня платоспроможності сільськогосподарських підприємств з врахуванням специфіки їх господарської діяльності. Теоретичним і методичним аспектам забезпечення платоспроможності сільськогосподарських підприємств присвячено багато наукових праць українських науковців, зокрема: Болгова В.Є. [2], Журавльової Ю. Ю. [4,5], Іванова В. [6], Крейдич І.М. [8], Лахтіонова Л. А. [11], Майборода О.Є. [12], Мельник Т.А. [14] та інші.

Зміна політичної та економічної в країні, яка має прямий вплив на забезпечення платоспроможності підприємств сільськогосподарської галузі вимагає подальших досліджень у напрямку забезпечення платоспроможності сільськогосподарських підприємств. Актуальність питання обумовила вибір теми магістерського дослідження, постановку мети і визначення основних завдань для досягнення мети.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних і методичних аспектів забезпечення платоспроможності сільськогосподарських підприємств. Досягнення мети дослідження є можливим завдяки вирішенню таких завдань:

- розглянути сутність і джерела фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств;

- навести методичні підходи до оцінки забезпечення платоспроможності сільськогосподарських підприємств;
- проаналізувати фінансові результати діяльності ФГ «Урожайна Долина» та його майнове забезпечення;
- проаналізувати джерела фінансового забезпечення діяльності ФГ «Урожайна Долина»;
- здійснити оцінку платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»;
- на підставі проведеного аналізу запропонувати напрямки підвищення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»;
- обґрунтувати напрямки оптимізації дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина»;
- обґрунтувати напрямки оптимізації запасів ФГ «Урожайна Долина».

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних засад забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувались: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи логістичного аналізу. У роботі використано структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою для проведення дослідження слугували: законодавчі і нормативно-правові акти; матеріали Державної служби статистики України; Міністерства аграрної політики і продовольства України; фінансова звітність досліджуваного сільськогосподарського підприємства; монографії, науково-аналітичні публікації й електронні ресурси з теми дослідження.

Елементами наукової новизни одержаних результатів проведеного дослідження є пропозиція напрямків забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства ФГ «Урожайна Долина», зокрема, з оптимізації його дебіторської заборгованості та запасів.

Практичне значення одержаних результатів визначається в апробації запропонованих заходів оптимізації дебіторської заборгованості та запасів сільськогосподарського підприємства, що призвело до одержання підприємством додаткових грошових коштів та зменшення дебіторської заборгованості, внаслідок, підвищення рівня платоспроможності підприємства ФГ «Урожайна Долина».

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на двох наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 6-7 березня 2023 р.) «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення»; Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (м. Суми 25-28 квітня 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,1 друкованих аркушів.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 35 найменувань, 3 додатків. Основний текст роботи викладено на 60 сторінках комп'ютерного набору. Робота містить 25 таблиць, 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Платоспроможність підприємства є однією із складових характеристики його фінансового стану. Тому вивчення цієї категорії є дуже важливим для забезпечення стійкого фінансового стану підприємства. На думку О.С. Харченко, платоспроможність є тією важливою складовою, яка дозволяє утримувати рівноважний, конкурентоспроможний стан на поточний момент та у майбутньому, завдяки адаптації до мінливих внутрішніх і зовнішніх факторів ринкового середовища [26]. Утримувати рівноважний, конкурентоспроможний стан підприємство може завдяки наявним власним фінансовим ресурсам та здійснення своєчасних розрахунків за своїми зобов'язаннями. При цьому ці розрахунки можуть бути як короткострокового, так і довгострокового характеру.

В цілому аналіз літературних джерел дозволяє виділити основні підходи до визначення економічної сутності поняття платоспроможність [27, 34]:

- 1) категорія зобов'язання не грає головну роль у визначенні сутності платоспроможності;
- 2) наявність значної частки низьколіквідних активів (безнадійна дебіторська заборгованість, основні засоби, неприбуткові довгострокові вкладення) має негативний вплив на платоспроможність;
- 3) платоспроможність розглядається не тільки як показник фінансового стану підприємства.

Враховуючи наведені підходи, під платоспроможністю доцільно розуміти наявність у підприємства власних оборотних коштів та його здатність своєчасно погашати платежі, в тому числі і за рахунок відповідних резервів [4, 31]. Наявність власних оборотних коштів свідчить про платоспроможність підприємства.

Своєчасність погашення платежів підприємства залежить від наявності ліквідних коштів у підприємства та задовільної структури його балансу, про що свідчить взаємозв'язок між цими поняттями, наведений на рис. 1.1.

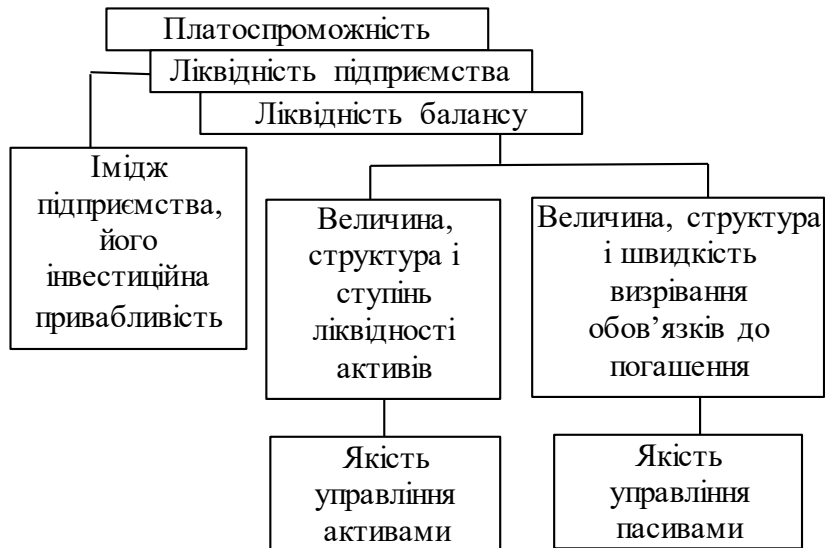

Рисунок 1.1 – Взаємозв'язок понять платоспроможності, ліквідності підприємства та ліквідності балансу

Джерело: побудовано на основі [18]

Управління платоспроможністю, насамперед, передбачає управління активами та пасивами підприємства, спрямованого на досягнення потрібного рівня боргів у результаті досягнення ефективного збалансування активів та зобов'язань. Платоспроможність управляє готівковими операціями підприємства, а отже має вплив на його ліквідність [25].

Вважається, що зменшити ризик втрати платоспроможності під час зменшення рівня ліквідності підприємство можна завдяки двом способам:

- накопичення ліквідності завдяки формуванню резервних короткострокових активів для покриття можливих внутрішніх витрат;
- встановлення прозорості діяльності завдяки формуванню механізмів, що полегшують передачу інформації партнерам і допомагають вирішити проблему невизначеності платоспроможності [32].

Незважаючи на тісний взаємозв'язок понять ліквідності та платоспроможності, між ними існує певна різниця. Платоспроможність пов'язана з управлінням довгострокових боргів та досягненням цілей підприємства завдяки управлінню прибутковістю, а ліквідність визначає спроможність підприємства погашати платежі, пов'язані із короткостроковими зобов'язаннями [25].

При цьому розрізняють ліквідність підприємства та ліквідність балансу. Ліквідність балансу відображає рівень покриття платіжних боргів підприємства його активами, строк перетворення їх у грошову форму збігається із строком погашення боргів підприємства [2]. Ліквідність підприємства – це його здатність відповідати власними оборотними активами за своїми платіжними зобов'язаннями згідно встановлених контрактами строків, при цьому вона може відбуватися як приріст активів підприємства, так і нагромадженням пасивів [2].

Ліквідність підприємства має тісний взаємозв'язок із інвестиційною привабливістю підприємства, під якою розуміють сукупність мотиваційних факторів, що формуються як усередині підприємства, так і за його межами, і спонукають інвесторів вкладати інвестиційні ресурси, зокрема, в аграрний сектор економіки, який є об'єктом нашого дослідження [21].

Враховуючи, що платоспроможність має вплив на фінансовий стан підприємства, відповідно, його стійкість залежить від рівня забезпеченості платоспроможності та фінансових результатів господарської діяльності підприємства [33].

Під забезпеченням платоспроможності підприємства В. Іванов розуміє систему організаційно-економічних заходів, спрямованих на досягнення ефективності управління платоспроможністю підприємства, повсякденне виявлення ознак нездатності своєчасного виконання платіжних зобов'язань, формування умов для зменшення рівня ризикованості невиконання платежів [6].

Концепція забезпечення платоспроможності підприємства, яка передбачає формування передумов для мінімізації ризиків неплатежів та інших умов, наведена на рис. 1.2

Рисунок 1.2 – Концептуальні основи забезпечення платоспроможності підприємства

Джерело: побудовано на основі [12, 29]

На думку О.Є. Майбороди та інших українських науковців оптимальний стан платоспроможності підприємства та досягнення стабільно високого її рівня у майбутньому можна забезпечити завдяки розробці та реалізації системи попереджувальних послідовних організаційно-економічних заходів. Зокрема [12]:

- пошук та обробка інформаційних даних, що характеризують стан платоспроможності підприємства;
- вибір методу оцінки стану платоспроможності підприємства;
- аналіз рівня платоспроможності й результатів її оцінки;
- вибір заходів підвищення рівня платоспроможності підприємства;
- моніторинг стану платоспроможності.

Діяльність підприємства супроводжується грошовими потоками: вхідними (надходження) і вихідними (витрати). Різниця між вхідними і вихідними грошовими потоками являє собою чистий грошовий потік, позитивний результат якого має позитивний вплив на рівень платоспроможності підприємства. Відповідно ефективне управління грошовими потоками підприємства відображається позитивно на його платоспроможності.

Під час оцінювання стану платоспроможності необхідно визначити конкретний різновид платоспроможності, який аналізується (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація платоспроможності підприємства

Ознаки	Види
1. За строком виконання зобов'язань	Короткострокова
	Довгострокова
2. За видами господарської діяльності	Платоспроможність за операційною діяльністю
	Платоспроможність за інвестиційною діяльністю
	Платоспроможність за фінансовою діяльністю
3. В залежності від операційного процесу	Споживча
	Виробнича
	Комерційна
4. За видами оборотних активів, якими погашається зобов'язання	Грошова
	Розрахункова
	Майнова
4. За спроможністю здійснення платежів	Постійна
	Тимчасова
5. За періодом оцінки	Поточна (фактична)
	Перспективна
6. По відношенню до суб'єктів інвестиційного процесу	Платоспроможність інвестора
	Платоспроможність підприємства-реципієнта

Джерело: побудовано на основі [22, 24, 8]

Досягнення основної мети інвестування (отримання прибутку) сільськогосподарського підприємства є можливим завдяки забезпеченню його платоспроможності. У свою чергу, забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства, є можливим завдяки особливостям інвестиційній діяльності. До них можна віднести:

1. Забезпечення росту виробничих потужностей шляхом збільшення величини операційних доходів та зменшення величини питомих операційних витрат (своєчасна заміна фізично зношених та морально застарілих активів).

2. Нерівномірність за окремими періодами обсягів інвестування сільськогосподарського підприємства через сезонність його виробництва та необхідність нагромадження фінансових ресурсів.

3. Формування інвестиційного прибутку відбувається не відразу, оскільки між інвестиційними витратами та отриманням прибутку існує лаг, тривалість якого залежить від фаз інвестиційного процесу.

4. Інвестування породжує самостійні різноманітні грошові потоки різного спрямування за окремими періодами [20].

На думку Теницької Н.Б. методику оцінки платоспроможності сільськогосподарського підприємства доцільно проводити шляхом:

- аналізу ліквідності його балансу;
- оцінки його фінансового стану;
- коефіцієнтного методу аналізу ліквідності та платоспроможності;
- розрахунку інтегрального показника та загального показника платоспроможності [22].

Для забезпечення ліквідності балансу сільськогосподарського підприємства необхідно виконання умов, наведених в табл. 1.2

Таблиця 1.2 – Умови ліквідності балансу підприємства

Актив	Значення	Пасив
A1 - абсолютно ліквідні активи (грошові кошти)	$\geq$	П1 – найбільш термінові пасиви (поточні зобов'язання, кредиторська заборгованість за послуги)
A2 – активи, що легко реалізуються (дебіторська заборгованість, готова продукція)	$\geq$	П2 – короткострокові пасиви (короткострокові кредити банку)
A3 – активи, що повільно реалізуються (виробничі запаси, незавершене виробництво)	$\geq$	П3 – довгострокові пасиви (довгострокові зобов'язання)
A4 – активи, що важко реалізуються (необоротні активи).	$\leq$	П4 – постійні пасиви (власний капітал)

Джерело: побудовано на основі [22].

Якщо у підприємства виявляється незадовільна структура балансу, то, на думку вітчизняних науковців, таких як М.Д. Білик, О.В. Павловської та інших, ключовим показником, який «характеризує наявність реальної можливості відновити (втратити) платоспроможність протягом певного періоду», є коефіцієнт

відновлення (або втрати) платоспроможності, який розраховується за формулою [1]:

$$K_{\text{впл}} = \frac{K_n + \frac{6}{t}(K_k - K_n)}{K_n} \quad (1.1)$$

де $K_{\text{впл}}$ - коефіцієнт відновлення платоспроможності;

K_n - фактичний коефіцієнт поточної ліквідності на початок періоду;

K_k - фактичний коефіцієнт поточної ліквідності на кінець періоду;

K_n - нормативний рівень коефіцієнта поточної ліквідності;

t - тривалість звітного періоду, міс.;

6 - період відновлення платоспроможності.

Також встановлені нормативне значення коефіцієнту відновлення платоспроможності підприємства. Він дорівнює 1, тобто при перевищенні нормативного значення підприємство здатне відновити свою платоспроможність. В іншому випадку – такої можливості впродовж 6 місяців у підприємства немає [14]. В практичній діяльності найбільшим попитом користується коефіцієнтний метод, згідно якого розраховуються показники платоспроможності підприємства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Показники платоспроможності підприємства

Показник (позначення)	Розрахунок	Нормативне значення	Призначення
1	2	3	4
Власний оборотний капітал (ВОК), тис. грн	ВОК = ПА – ПЗ, де ПА - поточні активи; ПЗ - поточні зобов'язання	Збільшення (позитивне значення)	Позитивне значення свідчить про можливість погашення поточної заборгованості за рахунок оборотних засобів
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{\text{абсл}}$)	$K_{\text{абсл}} = \text{ГК} / \text{ПЗ}$, де ГК - грошові кошти	0,2-0,3	Показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена негайно на дату складання звітності
Коефіцієнт термінової ліквідності ($K_{\text{термл}}$)	$K_{\text{термл}} = (\text{ГК} + \text{ЦП} + \text{ДЗ}) / \text{ПЗ}$, де ЦП - високоліквідні цінні папери; ДЗ – дебіторська заборгованість	0,7-0,8	Показує, яка частина поточної заборгованості може, бути погашена за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
Коефіцієнт загальної ліквідності ($K_{\text{загл}}$)	$K_{\text{загл}} = \text{ОА} / \text{ПЗ}$, де ОА - оборотні активи	2,0-2,5	Дозволяє виявити рівень покриття поточних зобов'язань підприємства його поточними активами
Коефіцієнт ліквідності запасів ($K_{\text{зап}}$)	$K_{\text{зап}} = 3 / \text{ПЗ}$, де 3 - матеріальні оборотні засоби (запаси)	-	Показує рівень покриття поточних зобов'язань підприємства його матеріальними цінностями
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках ($K_{\text{прозр}}$)	$K_{\text{прозр}} = \text{КР} / \text{ПЗ}$, де КР - кошти у розрахунках	-	Показує рівень погашення поточних зобов'язань очікуваними надходженнями від дебіторів
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості ($K_{\text{сдж}}$)	$K_{\text{сдж}} = \text{КЗ} / \text{ДЗ}$, де КЗ – кредиторська заборгованість	-	Показує розмір кредиторської заборгованості, який припадає на 1 грн дебіторської
Коефіцієнт мобільності активів ($K_{\text{ма}}$)	$K_{\text{ма}} = \text{ОА} / \text{А}$, де А - активи	$\geq 0,5$	Показує частку в активах підприємства, яку займають оборотні активи
Коефіцієнт співвідношення активів ($K_{\text{са}}$)	$K_{\text{са}} = \text{ОА} / \text{НА}$ де НА – необоротні активи	$> 1,0$	Показує рівень співвідношення між оборотними та необоротними активами підприємства

Джерело: побудовано на основі [22]

Мельник Т.А. вважає, що розраховані показники платоспроможності не враховують особливостей діяльності окремих підприємств, а також можуть мати протилежні значення для визначення рівня платоспроможності [14]. Тому вітчизняними науковцями пропонується розрахунок дискримінантного показника оцінки ймовірності затримки платежів підприємством на підставі французької моделі, представленої в табл. 1.4 [14].

Таблиця 1.4 – Послідовність розрахунку дискримінантного показника ймовірності затримки платежів підприємством

№	Показник
1	Грошові кошти, тис. грн.
2	Дебіторська заборгованість, тис. грн.
3	Баланс, тис. грн.
4	$Q_1 [(п.1+п.2)/ п.3]$
5	Власний капітал, тис. грн.
6	Довгострокові пасиви, тис. грн.
7	$Q_2 [(п.5+п.6)/ п.3]$

Продовження табл. 1.4

8	Фінансові витрати, тис. грн.
9	Дохід від реалізації, тис. грн.
10.	Q ₃ (п.8/п.9)
11	Витрати на персонал, тис. грн.
12	Чистий прибуток, тис. грн
13	Q ₄ (п.11/п.12)
14	Прибуток до сплати відсотків і податків, тис. грн.
15	Позиковий капітал, тис. Грн
16	Q ₅ (п. 14/п.15)
17	$Q = -0,16Q_1 - 0,22Q_2 + 0,87Q_3 + 0,1Q_4 - 0,24Q_5$.

Джерело: побудовано на основі [1]

За отриманим значенням дискримінантного показника Q на підставі даних табл. 1.5 визначають імовірність затримки платежів (ІЗП) підприємством.

Таблиця 1.5 – Визначення ймовірності затримки платежів підприємством

Значення Q	+ 0,21	+ 0,48	+ 0,002	-0,026	-0,068	-0,087	-0,107	-0,131	– 0,164	
ІЗП, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10

Джерело: побудовано на основі [1]

Для підвищення платоспроможності підприємства можна скористатися одним із методів прискорення за поставлену продукцію на умовах надання знижки за попередню оплату. Для цього визначається ефективна річна ставка за формулою [30]:

$$C_{\text{еф}} = 365 / (T - T_{\text{еф}}) \quad (1.1)$$

$C_{\text{еф}}$ - ефективна річна ставка знижки за попередню оплату продукції, %;

T – строк боргу за угодою, дні;

$T_{\text{еф}}$ – бажаний строк боргу при збереженні знижки, дні.

При цьому ефективна річна ставка знижки за попередню оплату продукції повинна відповідати умові:

$$C_{\text{еф}} > i_{\text{кб}} \quad (1.2)$$

де $i_{\text{кб}}$ – річна ставка банківського відсотка, %.

Коефіцієнт грошового потоку надходжень від покупців продукції, які дотримуються умови надання знижки розраховується за формулою:

$$K_{\text{зн}} = d \times (1 - 3_{\text{н}}) \quad (1.3)$$

де $K_{\text{зн}}$ – коефіцієнт грошового потоку надходжень від покупців продукції, які дотримуються умови надання знижки;

d – частка покупців, яка погодилася на нові умови, %;

$1 - 3_{\text{н}}$ - вартість товару з урахуванням знижки

Коефіцієнт грошового потоку надходжень від покупців продукції, які відмовилися від умови надання знижки, розраховується за формулою:

$$K_{\text{відм}} = (1 - d) \times n + (1 - d) \times (1 - n) \times R_{\text{к}} - (1 - d) \times p \quad (1.4)$$

де $K_{\text{відм}}$ – коефіцієнт грошового потоку, який розраховується за відвантаженням покупцям, які відмовилися від використання знижки;

n – частка покупців, які своєчасно виконують свої обов'язки;

p – частка безнадійної заборгованості;

$R_{\text{к}}$ – ставка процента при недотриманні строку оплати, %.

Якщо $p = 0$, тобто коли всі умови оплати виконуються, а $n = 1$, тоді формула (1.5) набуває такого вигляду:

$$\begin{aligned} K_{\text{відм}} &= (1 - d) \times n + (1 - d) \times (1 - n) \times R_{\text{к}} \\ K_{\text{відм}} &= (1 - d) + (1 - d) \times R_{\text{к}} \end{aligned} \quad (1.5)$$

Використання формул (1.1) – (1.5) дозволить розрахувати ефективність використання надання знижок при попередній оплаті для обґрунтування кредитної політики підприємства [35].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Аналіз фінансово-економічних передумов забезпечення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»

Фермерське господарство (далі ФГ) «Урожайна Долина» є юридичною особою, основна діяльність якого пов'язана із виробництвом сільськогосподарської продукції. Підприємство було зареєстровано 23 червня 2014 року за адресою Сумська область, Липоводолинський район, селище міського типу Липова Долина на підставі укладення договорів оренди 487 земельних ділянок загальною площею 625 гектарів та їх державної реєстрації.

ФГ «Урожайна Долина» має приватну форму власності. Його засновниками є родина, всі члени якої за взаємною угодою володіють, користуються і розпоряджаються майном господарства. Фермерське господарство свою діяльність здійснює на підставі його Статуту, положення якого визнають і дотримуються всі члени родини – засновники фермерського господарства.

Крім Статуту організацію і функціонування виробничих процесів підприємство здійснює відповідно до положень українських законів, таких як: Закон України «Про фермерське господарство» [17], Податковим та Господарським Кодексами та іншими.

Фермерське господарство як форма підприємницької діяльності має ряд особливостей:

- це сільськогосподарське підприємство;
- родинно-сімейне об'єднання;
- користується особливою державною підтримкою;
- високий рівень підприємницького ризику.

Основна мета діяльності сільськогосподарського підприємства – отримання прибутку. Станом на кінець 2022 року на підприємстві працює 6 осіб. Основна діяльність фермерського господарства пов’язана із вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Рослинництво є основною галуззю сільського господарства в Україні, яка забезпечує функціонування переробних підприємств та тваринницьких і пташиних ферм. Переробні підприємства забезпечуються сировиною, а ферми – кормами.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ФГ «Урожайна Долина», наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютні відхилення 2022 до 2020 р., +/-
Активи	9 205,5	11 486,4	14 005,9	4 800,4
Власний капітал	7 286,9	8 909,4	9 818,1	2 531,2
Чистий дохід від реалізації	11 906,3	16 084,2	17 125,4	5219,1
Собівартість	10 505,6	14 448,8	16 223,6	5718,0
Чистий прибуток	1 632,2	1 622,5	908,7	-723,5
Рентабельність виробництва, %	15,5	11,2	5,6	-9,9

Джерело: побудовано на основі ф.1-м, ф2-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Аналіз динаміки показників впродовж 2020-2022 років, представлених в табл. 2.1, свідчить про позитивну тенденцію росту активів ФГ «Урожайна Долина» на 4800, 4 тис. грн., росту власного капіталу на суму 2531,2 тис. грн та чистого доходу від реалізації виробленої продукції на суму 5219,1 тис. грн. Однак, через зростання собівартості виробленої сільськогосподарської продукції у 2021 році на суму 3943,2 тис. грн., у 2022 році порівняно із минулим роком на суму 1774,8 і в цілому за три досліджуваних роки – на 5718 тис. грн. у фермерського господарства чистий прибуток має тенденцію зменшення кожного досліджуваного року. В цілому за три роки сума чистого прибутку зменшилась на суму 723,5 тис. грн. Внаслідок зменшення чистого прибутку і зростання собівартості рентабельність діяльності ФГ «Урожайна Долина» мала тенденцію

зменшення. Якщо у 2020 році її величина дорівнювала 15,5%, то у 2021 році – 11.2%, а у 2023 році – 5,6%, тобто на 9,9в.п. менше, порівняно із базовим роком.

Прибутковість діяльності підприємства та одержання позитивного фінансового результату (прибутку) залежить від рівня ефективності та інтенсивності використання у виробничому процесі основних засобів [28]. Тому аналіз основних засобів грає важливу роль в оцінці умов забезпечення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина». В табл. 2.2 наведені показники стану та ефективності використання основних засобів ФГ «Урожайна Долина» впродовж 2020-2022 років.

Таблиця 2.2 – Динаміка показників стану та ефективності використання основних засобів ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютні відхилення 2022 до 2020 р., +/-
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	3618,80	4174,10	4450,15	831,35
Частка основних засобів в активах, %	39,84	40,75	30,12	-9,72
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,43	0,42	0,49	0,06
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,57	0,58	0,51	-0,06
Фондовіддача	3,29	3,85	3,85	0,56
Фондоємність	0,30	0,26	0,26	-0,04
Рентабельність основних засобів, %	45,10	38,87	20,42	-24,68

Джерело: розраховано на основі ф.1-м, ф2-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Аналіз динаміки показників впродовж 2020-2022 років, представлених в табл. 2.2, свідчить про позитивну тенденцію росту середньорічної вартості основних засобів ФГ «Урожайна Долина» на суму 831,35 тис. грн. При цьому частка основних засобів в активах підприємства на кінець 2022 року зменшилась на 9,72% і становить 30,12%. Необхідно відзначити несуттєве зростання зносу основних засобів фермерського господарства «Урожайна долина» на 0,06%. Станом на кінець 2022 року знос основних засобів досліджуваного підприємства

становить 49%. Відповідно, придатність до експлуатації основних засобів зменшується і на кінець 2022 року складає 51%. Це говорить про погіршення технічного стану основних засобів підприємства.

Несуттєве зростання значення показника фондовіддачі свідчить про зростання обсягу виробленої сільськогосподарської продукції ФГ «Урожайна Долина» на одну гривню вартості його основних засобів на 0,56 грн. і становить у 2022 році 3,85 грн. Це пов'язано в основному із зростанням обсягів продажів виробленої продукції підприємством. Внаслідок показник фондоємності зменшується. Необхідно відзначити зменшення рентабельності використання основних засобів майже в два рази. У 2022 році вона становить 20,42%, що свідчить про погіршення ефективності використання основних засобів ФГ «Урожайна Долина».

Крім основних засобів на прибутковість і фінансові результати діяльності підприємства впливають також оборотні засоби. Крім того, ефективне використання обігових коштів, які входять до складу оборотних засобів підприємства, безпосередньо мають вплив на забезпечення платоспроможності досліджуваного фермерського господарства. В табл. 2.3 наведені результати аналізу складу, структури та динаміки оборотних засобів ФГ «Урожайна Долина» впродовж 2020-2022 років.

За результатами аналізу показників, наведених в табл. 2.3, можна зробити висновки про динаміку росту обсягів забезпечення виробничого процесу ФГ «Урожайна Долина» оборотними засобами на суму 4248,3 тис. грн. або на 76,7% на кінець 2022 року у порівнянні із базовим роком дослідження. Таке зростання відбулось завдяки росту вартості запасів та дебіторської заборгованості, які є елементами оборотних засобів підприємства, відповідно на суми на 4752,9 тис. грн. або на 53,7% та 53.4 тис. грн або на 2,9%. На фоні росту названих елементів оборотних засобів підприємства спостерігається також зменшення поточних біологічних активів на суму 461,4 тис. грн. і припиненням їх використання у 2021 та в наступному році та зменшення грошових коштів на суму 96,6 тис. грн. або на 58,4%.

Таблиця 2.3 – Показники складу, структури та динаміки оборотних засобів
ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 до 2020 р	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне	відносне
Оборотні засоби, разом	5 538,3	100	6 805,4	100	9 786,6	100	4248,3	76,7
в т.ч. запаси	3 091,9	55,8	5 122,5	75,3	7 844,8	80,2	4752,9	53,7
поточні біологічні активи	461,4	8,4	-	-	-	-	-461,4	-
дебіторська заборгованість	1819,6	32,8	1458,6	21,4	1873,0	19,1	53,4	2,9
гроші та їх еквіваленти	165,4	3,0	224,3	3,3	68,8	0,7	-96,6	-58,4

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Щодо структури оборотних засобів ФГ «Урожайна Долина», то найбільшу частку мають запаси, частка яких впродовж 2020-22 років коливалася від 55,8% (2020 рік) до 80,2% (2022 рік). Друге місце у структурі оборотних засобів досліджуваного сільськогосподарського підприємства посідає дебіторська заборгованість, частка якої коливалася у бік зменшення від 32,8% (2020 рік) до 19,1% (2022 рік). І нарешті, найменшу частку мають гроші та їх еквіваленти, яка також змінилась у бік зменшення від 3% до 0,7%.

Необхідно відзначити, що оборотний капітал (кошти, вкладені в оборотні засоби) досліджуваного підприємства розміщений в його виробничій сфері та сфері обігу (табл. 2.4).

Результати аналізу показників, наведених в табл. 2.4 показують, що у 2022 році у порівнянні з базовим 2020 роком спостерігається збільшення величини оборотного капіталу, вкладеного в оборотні засоби ФГ «Урожайна Долина» на 76,7%. Це відбулось завдяки суттєвого зменшення вкладення капіталу у виробничій сфері на 1035 тис. грн. або на 88,1% та зростання капіталу у сфері обігу на 5283,3 тис. грн., або на 121,1%. Відповідно, у структурі оборотного капіталу переважає частка оборотного капіталу у сфері обігу. У 2020 році вона складала 78,8% і мала тенденцію росту до 98,6% у 2022 році.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та структури розміщення оборотного капіталу
ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 до 2020 р	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне	відносне
Сфера виробництва, разом	1174,9	21,2	29,4	0,4	139,9	1,4	-1035,0	-88,1
в т.ч. запаси	713,5	60,7	29,4	100	139,9	100	-573,6	-80,4
поточні біологічні активи	461,4	39,3	-	-	-	-	-461,4	-
Сфера обігу, разом	4363,4	78,8	6776,0	99,6	9646,7	98,6	5283,3	121,1
в т.ч. готова продукція	2378,4	54,5	5093,1	75,1	7704,9	79,9	5326,5	224,0
дебіторська заборгованість	1819,6	41,7	1458,6	21,5	1873,0	19,4	53,4	2,9
гроші та їх еквіваленти	165,4	3,8	224,3	3,4	68,8	0,7	-96,6	-58,4
Разом	5 538,3	100	6 805,4	100	9 786,6	100	4248,3	76,7

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

На рівень забезпечення платоспроможності підприємства має вплив величина дебіторської заборгованості, аналіз елементів якої наведений в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 до 2020 р	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне	відносне
Дебіторська заборгованість, разом	1819,6	100	1458,6	100	1873,0	100	53,4	2,9
в т.ч. за продукцію, товари, роботи, послуги	1 802,6	99,1	1 438,5	98,6	1 873,0	100	70,4	3,9
за розрахунками з бюджетом	17,0	0,9	20,1	1,4	-	-	-17,0	-

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Результати аналізу показників, наведених в табл. 2.5 показують, що у 2022 році у порівнянні з базовим 2020 роком спостерігається збільшення величини дебіторської заборгованості на суму 53,4 тис. грн. або на 2,9%. У складі

дебіторської заборгованості переважає частка дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги. У 2020 році її частка складала 99,1%, у 2022 році – 100%. У 2020 та 2021 роках у складі дебіторської заборгованості мала місце дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, відповідно, на суму 17 тис. грн. та 20,1 тис. грн. Зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги свідчить про неефективну організацію розрахунків із покупцями виробленої продукції і негативно впливає на платоспроможний стан досліджуваного сільськогосподарського підприємства.

І нарешті, аналіз ефективності використання оборотних засобів ФГ «Урожайна Долина», на підставі даних табл. 2.6.

Аналіз показників ефективності використання оборотних засобів фермерським господарством «Урожайна Долина», представлені в табл. 2.6, показав, що у 2022 році у порівнянні з 2020 роком відбувались їх зміни. Зокрема, ефективність використання оборотних коштів ФГ «Урожайна Долина» несуттєво погіршилась. Про це говорять несуттєві зменшення коефіцієнту оборотності на 0,48 та збільшення коефіцієнту завантаженості на 0,09. Також зросла тривалість одного обороту приблизно на 33 дні. Це відбулось завдяки росту тривалості перебування коштів в запасах на 58 дні.

Погіршення ефективності використання оборотних засобів досліджуваного підприємства викликало залучення додаткової суми оборотних коштів на величину 836,46 тис. грн. у 2022 році. Якщо оборотні активи використовувались би на рівні 2020 року, то кредиторська заборгованість склала 3351,34 тис. грн., що на 836,46 тис. грн. менше її поточної величини у 2022 році.

Величина кредиторської заборгованості фермерського господарства «Урожайна Долина» у динаміці 2022-2022 роки мала тенденцію росту. У 2022 році вона зросла на 2269,2 тис. грн. і станом на кінець 2022 року складає 4187,8 тис. грн. Величина кредиторської заборгованості перевищує величину дебіторської заборгованості досліджуваного фермерського господарства як за абсолютними величинами, так і відносними відхиленнями.

Таблиця 2.6 – Розрахунок ефективності використання оборотних засобів ФГ «Урожайна долина» та їх динаміка за період 2020-2022 р.

Показники	Розрахунок	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення 2022 до 2020 р
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	ф № 2м р. 2000	11 906,3	16 084,2	17 125,4	5219,1
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, тис. грн., в т.ч.	ф № 1-м р. 1195	4685,1	6171,85	8296,0	3610,9
2.1 запаси	ф № 1-м р.1100	2614,7	4107,2	6483,6	3868,9
2.2 дебіторська заборгованість	ф № 1-м р.1125,1135	1399,7	1639,1	1665,8	266,1
2.3 гроші та їх еквіваленти	ф № 1-м р.1165	209,2	194,8	146,5	-62,7
3. Кількість днів в періоді	-	365	365	365	0
4. Одноденна виручка, тис. грн.	р.1 / р.3	32,62	44,07	46,92	14,3
5. Потреба в оборотних коштах одного дня, тис. грн.	р.2 / р.3	12,83	16,91	22,73	9,9
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	ф № 1-м р.1695	1 918,6	2577,0	4187, 8	2269,2
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 / р.2	2,54	2,61	2,06	-0,48
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 / р.1	0,39	0,38	0,48	0,09
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.2 / р.4	143,63	140,0	176,8	33,17
9.1 в запасах	р.2.1 / р.4	80,16	93,20	138,18	58,02
9.2 в дебіторській заборгованості	р.2.2 / р.4	42,91	37,19	35,50	-7,41
9.3 в грошах та їх еквівалентах	р.2.3 / р.4	6,41	4,42	3,12	-3,29
10. Надлишок (економія) оборотних коштів, тис. грн.	абсолютне відхилення по р.9 × р.5 за звітний рік	-	61,38	(836,46)	-
11.Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів за умови роботи підприємства на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	-	2638,38	3351,34	-

Джерело: розраховано на основі ф.1-м, ф2-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр. і [10]

Якщо оцінка ефективності використання оборотних засобів дозволяє визначити передумови забезпечення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»

у поточних періодах, то оцінка ділової активності дозволяє визначити умови забезпечення платоспроможності підприємства завдяки ефективної господарської діяльності в довгостроковій перспективі [15].

Важливою складовою оцінки ділової активності, на думку Л.Г. Дончак і О.М. Ціхановської, є оцінка темпів росту таких важливих показників діяльності підприємства, як його прибутку, чистого доходу та активів, тобто дотримання золотого правила економіки [3].

Динаміка основних показників діяльності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 роки представлена на рис. 2.1.

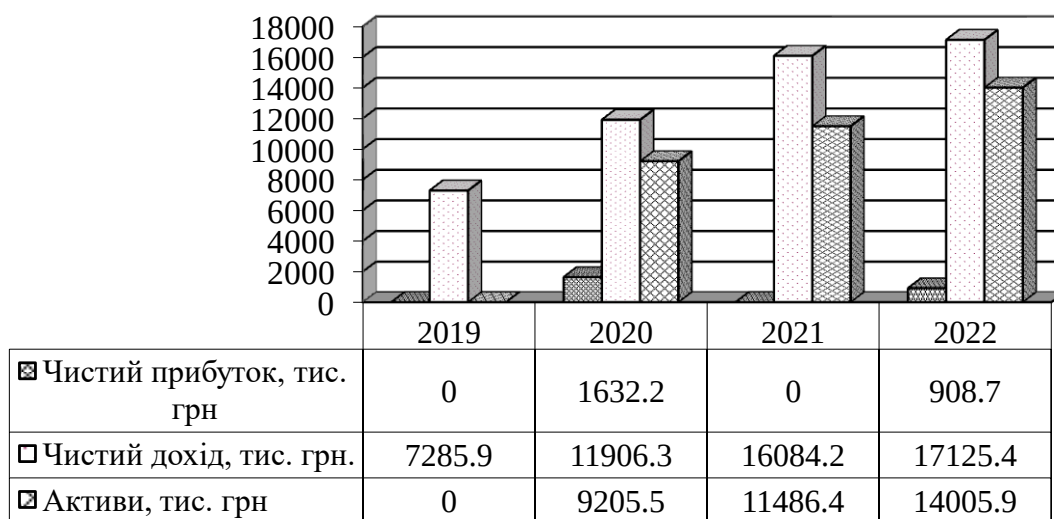

Рисунок 2.1 - Динаміка основних показників діяльності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 роки

Джерело: побудовано на основі ф.1-м, ф.2-м фінансової звітності підприємства за період 2020-2022 роки

Аналіз показників, представлених на рис. 2.1 свідчить про порушення ФГ «Урожайна Долина» золотого правила економіки, оскільки темпи росту чистого прибутку не перевищують темпи росту чистого доходу, а останні не перевищують темпи росту активів підприємства. Це говорить про низький ресурсний та фінансовий потенціал розвитку підприємства та неефективність використання

його ресурсів, що негативно впливає на забезпечення платоспроможності підприємства.

2.2 Аналіз джерел фінансового забезпечення діяльності ФГ «Урожайна Долина»

Серед джерел фінансового забезпечення ФГ «Урожайна Долина» можна виділити власні і запозичені. Власні джерела представлені складовими власного капіталу підприємства, а запозичені – складовими кредиторської заборгованості. Аналіз складу і структури власного капіталу підприємства проведемо на підставі даних, представлених в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники складу, структури та динаміки власного капіталу ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 до 2020 р	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне	відносне
Власний капітал, разом	7 286,9	100	8 909,4	100	9818,1	100	2531,2	34,7
зареєстрований (пайовий) капітал	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0	0
додатковий капітал	3 341,6	45,8	3 341,6	37,5	3 341,6	34,0	0	0
нерозподілений прибуток	3 945,2	54,2	5 567,7	62,5	6 476,4	66,0	2531,2	64,2

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності підприємства за період 2020-2022 роки

На підставі аналізу показників, наведених в табл. 2.7, можна зробити висновки про зростання величини власного капіталу ФГ «Урожайна Долина» за три останні роки на суму 2531, 2 тис. грн. або на 34,7%. Це відбулось завдяки росту нерозподіленого прибутку на 2531,2 тис. грн. або на 64,2%, частка якого у структурі власного капіталу складала на початок періоду дослідження 54,2% і мала тенденцію росту до 66%. Сума зареєстрованого капіталу у складі власного капіталу фермерського господарства складає 0,1 тис. грн, яка впродовж 2020-2022 років не змінювалася. Залишалася постійною впродовж 2020-2022 років також

сума додаткового капіталу, яка складає 3 341,6 тис. грн. Отже, фінансування оборотних засобів підприємства здійснюється за рахунок нерозподіленого прибутку, який складає переважну частку власного капіталу фермерського господарства.

Негативним явищем на підприємстві є те, що ФГ «Урожайна Долина» не формує резервний капітал, що створює певні ризики для власного капіталу підприємства, про що свідчить показник захисту власного капіталу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Розрахунок рівня захисту власного капіталу ФГ «Урожайна Долина» у динаміці 2020-2022 р.

Показники	Розрахунок	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення 2022 до 2020 р
Коефіцієнт захисту власного капіталу	$(\text{ДК} + \text{РК}) / \text{ВК}$ де ДК – додатковий капітал; РК – резервний капітал; ВК – власний капітал.	0,46	0,38	0,34	-0,12
Коефіцієнт ризику власного капіталу	$(\text{ВК} - \text{ДК} - \text{РК}) / (\text{ДК} + \text{РК})$	1,18	1,67	1,94	0,76

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності підприємства за період 2020-2022 роки та [7]

ФГ «Урожайна Долина» впродовж 2020 – 2022 років мало низький рівень захисту власного капіталу з тенденцією до зменшення. Так, у 2020 році рівень захисту власного капіталу досліджуваного сільськогосподарського підприємства складав 46%, а у 2022 році – 34% за граничного рівня у 50%. Відповідно, у підприємства зростає ризик власного капіталу з 1,18 у 2020 році до 1,94 – у 2022 році.

Однією з умов забезпечення платоспроможності підприємства є ефективне використання його власного капіталу. Для оцінки ефективності використання капіталу підприємства проаналізуємо ключовий показник ефективності – рентабельність власного капіталу та виявимо основні чинники впливу на його зміни за допомогою факторного аналізу з використанням метода Дюпона, який

допоможе виявити резерви підприємства для збільшення рентабельності власного капіталу коефіцієнта рентабельності собственного капитала (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 - Факторний аналіз зміни рентабельності власного капіталу ФГ «Урожайна Долина» за 2021-2022 роки

№	Показники	2021 р.	2022 р.	Відхилення, +,-
1	Чистий прибуток, тис. грн.	1 622,5	908,7	-713,8
2	Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	8098,1	9363,7	1265,6
3	Чистий дохід, тис. грн.	16 084,2	17 125,4	1041,2
4	Рентабельність власного капіталу, %	20,0	9,6	-10,4
5	Рентабельність продажу, %	10,1	5,3	-4,8
6	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,99	1,83	-0,16
Зміна рентабельності капіталу за рахунок				
коефіцієнта оборотності ($\Delta ROA_{Kob} = \Delta K_{ob} \times R_{пр2021}$)		-0,16×10,1=	-1,616	
рентабельності продукції ($\Delta ROA_{Rпр} = K_{об2022} \times \Delta R_{пр}$)		1,83×(-4,8)=	-8,784	

Джерело: побудовано на основі ф.1-м, ф.2-м фінансової звітності підприємства за період 2020-2022 роки та [19]

Умовою й гарантією довготривалої платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» є його фінансова стійкість. Фінансово стійкий стан досліджуваного підприємства означає своєчасне і повне погашення платіжних зобов'язань підприємства. Рівень фінансового стану підприємства визначимо на підставі розрахунку забезпечення підприємства власним оборотним капіталом (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Визначення типу фінансової стійкості ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022
1	2	3	4
1 Джерела власних коштів	7286,9	8909,4	9818,1
2 Необоротні активи	3667,2	4681,0	4219,3
3 Наявність власних оборотних коштів (ряд. 1 – ряд. 2)	3619,7	4228,4	5598,8
4 Довгострокові кредити і позикові кошти (довгострокові зобов'язання)	0	0	0
5 Наявність власних і довгострокових позикових джерел коштів для формування запасів і витрат (ряд. 3 + ряд. 4)	3619,7	4228,4	5598,8
6. Короткострокові кредити і позикові кошти (поточні зобов'язання)	1918,6	2577,0	4187,8

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4
7. Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів (ряд. 5 + ряд. 6)	5538,3	6805,4	9786,6
8. Загальна величина запасів	3 091,9	5 122,5	7 844,8
9. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 - ряд. 8)	527,8	-894,1	-2246,0
10. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів для формування запасів (ряд. 5 - ряд. 8)	527,8	-894,1	-2246,0
11. Надлишок (+), нестача (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів (ряд. 7 - ряд. 8)	2446,4	1682,9	1941,8
Тип фінансової стійкості	Фінансово стійкий стан	Проблемний стан	Проблемний стан

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності підприємства за період 2020-2022 роки

Крім нерозподіленого прибутку, для погашення поточних платежів підприємства використовується кредиторська заборгованість, величина і частка якої у складі поточних зобов'язань підприємства коливається впродовж 2020-2022 років (рис. 2.2). Кредиторська заборгованість за товари і за розрахунками з бюджету, страхування та оплаті праці працівника фермерського господарства має тенденцію росту станом на кінець 2022 року і складає 2726,7 тис. грн. Інші поточні зобов'язання фермерського господарства також має тенденцію росту станом на кінець 2022 року і складає 1461,1 тис. грн. Внаслідок зростання цих статей поточних зобов'язань досліджуваного фермерського господарства за період 2020-2022 роки сума поточних зобов'язань в цілому зростає на кінець досліджуваного періоду 2022 роки і складає 4187,8 тис. грн.

Наявність кредиторської заборгованості на підприємстві має як позитивні, так і негативні ознаки для фінансового стану підприємства. Позитивні – це можливість тимчасового використання позикових коштів. А негативні – це зменшення рівня платоспроможності і ліквідності підприємства, особливо, за наявності простроченої заборгованості. Крім того, як зазначає В.Я. Плаксієнко та інші українські науковці у праці [16], наслідками простроченої кредиторської заборгованості є погіршення іміджу фермерського господарства.

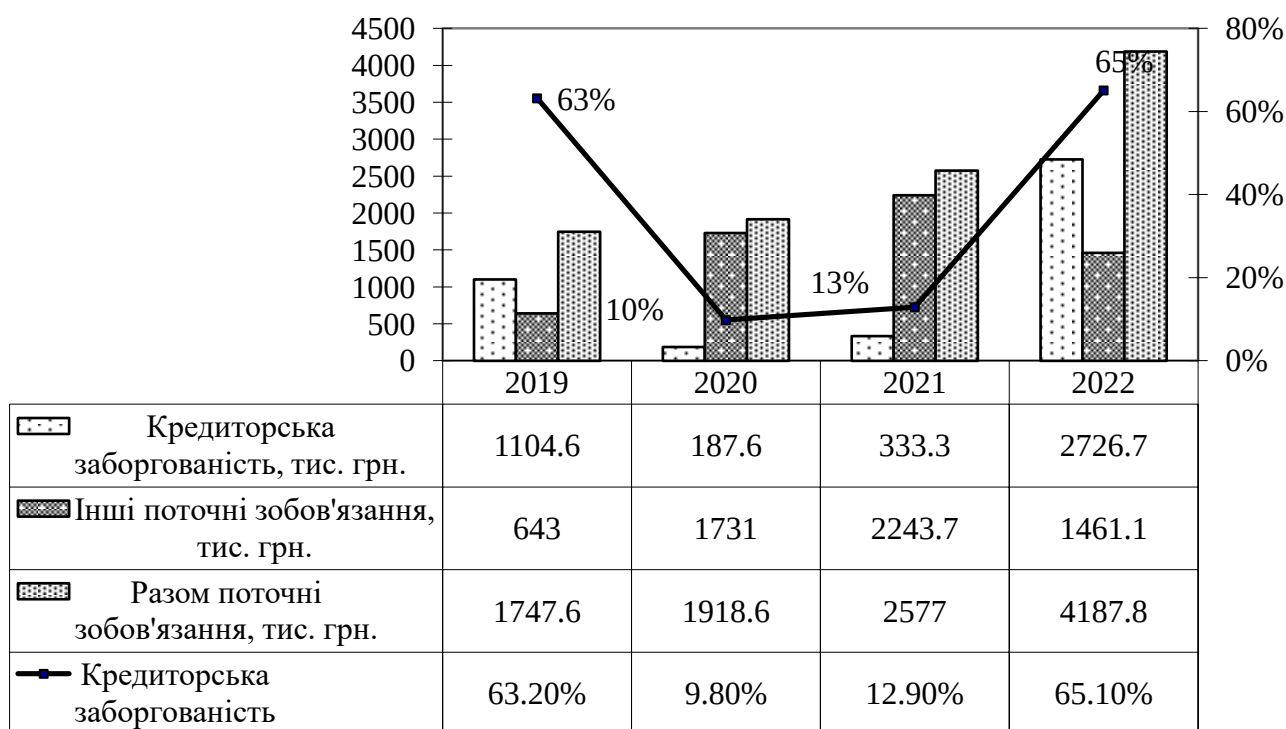

Рисунок 2.2 – Динаміка поточних зобов'язань ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 роки

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності підприємства за період 2020-2022 роки

Попередити негативні наслідки для діяльності та іміджу підприємства є можливим завдяки ефективному управлінню кредиторською заборгованістю, що, у свою чергу, передбачає аналіз поточної кредиторської заборгованості (табл. 2.8).

Результати аналізу показників, наведених в табл. 2.8, показують, що у 2022 році у порівнянні з базовим 2020 роком спостерігається суттєве збільшення величини кредиторської заборгованості на суму 2539,1 тис. грн. або в 14,5 раз. У складі кредиторської заборгованості у 2020 році переважала частка кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом – 85,9%. У 2022 році вона зменшилась до величини 12,4% у зв'язку із тим, що значно зросла величина кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на суму 2 355 тис. грн. або в 108 раз. Відповідно у 2022 році її частка склала 86,4%.

Таблиця 2.8 – Показники складу, структури та динаміки поточної кредиторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 до 2020 р	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне	відносне
Поточна кредиторська заборгованість, разом	187,6	100	333,3	100	2 726,7	100	2539,1	14,5 раз
в т.ч. за товари, роботи, послуги	21,8	11,6	205,4	61,6	2 355,0	86,4	2333,2	108 раз
за розрахунками з бюджетом	161,2	85,9	106,5	31,9	339,5	12,4	178,3	2,1 раз
розрахунками з оплати праці	4,6	2,5	21,4	6,5	32,2	1,2	27,6	7 раз

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

У складі кредиторської заборгованості впродовж 2020-2022 років мала місце кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, відповідно, величина якої також зросла на суму 27,6 тис. грн. або в 7 разів. Зростання кредиторської заборгованості позитивно впливає на платоспроможний стан досліджуваного сільськогосподарського підприємства. Кручак Л. вважає, що у процесі аналізу є доцільним порівняти суми дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства [9].

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» за 2022 рік наведений в табл. 2.9.

Порівняння величин дебіторської та кредиторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» за 2022 рік свідчить про перевищення за всіма статтями кредиторської заборгованості над дебіторською: за товари – на 482 тис. грн., за розрахунками з бюджетом - на 339,5 тис. грн., за розрахунками з оплати праці - на 32,2 тис. грн., за іншою заборгованістю – на 1461,1 тис. грн. і загалом – на 2314,8 тис. грн.

Таблиця 2.9 - Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» за 2022 рік

Показники	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
Заборгованість за товари, роботи, послуги	1873,0	2 355,0	-	482
Заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	339,5	-	339,5
Заборгованість за розрахунками з оплати праці	-	32,2	-	32,2
Інша поточна заборгованість	-	1461,1	-	1461,1
Разом	1873,0	4187,8	-	2314,8

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Результатом такого аналізу є з'ясування зменшення чи збільшення дебіторської заборгованості; зменшення чи збільшення кредиторської заборгованості. Зменшення дебіторської заборгованості проти 98 кредиторської може бути через погіршення стосунків з клієнтами, а саме – через зменшення кількості покупців продукції. У 2022 році на підприємстві спостерігається зростання кредиторської заборгованості проти дебіторської. Це означає, що ФГ «Урожайна Долина» раціонально використовує виробничі засоби, іншими словами, тимчасово залучає в оборот засобів більше, ніж відволікає їх з обороту.

2.3 Оцінка платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»

Здатність ФГ «Урожайна Долина» трансформувати свої активи в готівку та здійснити всі платежі характеризує ліквідність його балансу. Аналіз ліквідності балансу підприємства є початком оцінки його платоспроможності згідно методики, запропонованої [22]. Для аналізу ліквідності балансу згрупуємо статті активу балансу за ступенем ліквідності у бік її зменшення, а також статті пасиву – за строками їх погашення у бік їх зростання і порівняємо між собою (табл. 2.11)

Таблиця 2.11 - Аналіз ліквідності балансу ФГ «Урожайна Долина» за 2022 рік, тис. грн.

Актив	Значення	Пасив	Виконання (невиконання) умов ліквідності балансу
A1 = 68,8	<	П1 = 2726,7	не виконується
A2 = 1 873,0	>	П2 = 1461,1	виконується
A3 = 139,9	>	П3 = 0	виконується
A4 = 4 219,3	<	П4 = 9818,1	не виконується

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Результати порівняння активів і пасивів ФГ «Урожайна Долина» за 2022 рік та умови забезпечення ліквідності балансу підприємства, наведені в табл. 1.2, свідчать про невиконання першої нерівності, тобто перевищення найбільш термінових короткострокових статей пасивів (поточних зобов'язань) у порівнянні з абсолютно ліквідними активами (грошовими коштами). Внаслідок, спостерігається порушення ліквідності балансу ФГ «Урожайна Долина», яка свідчить про нездатність досліджуваного сільськогосподарського підприємства в найближчий час негайно погасити платіжні зобов'язання власними коштами.

Наступним кроком оцінки платоспроможності підприємства є розрахунок показників ліквідності підприємства та їх аналіз (табл. 2.12).

Аналіз розрахованих на підставі балансу підприємства показників ліквідності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022, наведених в табл. 2.11, в цілому свідчить про тенденцію їх зменшення та їх значення менше нормативного (крім 2020 року). Так, значення коефіцієнта абсолютної ліквідності свідчить про відсутність у фермерського господарства абсолютно ліквідних коштів, завдяки яким можуть бути негайно покриті платіжні зобов'язання, оскільки у 2020 році їх частка складала лише 8,6%, у 2021 році – 0,9%, а в 2022 році – 0,2, що наведені в табл. 1 показують, що у підприємства дуже мала частина боргів (1% у 2012- 2014 роках та 10% у 2015 році) може бути сплачена негайно.

Таблиця 2.12 – Аналіз показників ліквідності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 від 2020, +,-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,3	0,086	0,009	0,002	-0,858
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,7 – 0,8	1,035	0,065	0,046	-0,984
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	2,0 – 2,5	2,887	0,264	0,234	2,653
Коефіцієнт ліквідності запасів	-	1,610	0,20	0,190	-1,42
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	-	0,950	0,056	0,045	-0,045

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Згідно [23] підприємство можна вважати таким, що знаходиться на стадії банкрутства і, відповідно, може бути ліквідованим з подальшим продажем його активів. Але, як показує практика, значення показника абсолютної ліквідності, як правило, є суттєво нижчим у порівнянні із нормативним його значенням. Але підприємства продовжують функціонувати, погашають свої платіжні борги поступово, залежно від моменту пред'явлення відповідних вимог. Це пов'язано із тим, що не всі відразу підприємства пред'являють вимоги сплачувати борги [13].

У 2020 році значення показника термінової ліквідності було вище нормативного значення і становило 1,035, тобто підприємство було здатним покривати свої борги середньоліквідними активами, тобто за умови розрахунків із дебіторами у встановлені терміни. Однак у наступних роках ситуація погіршилась. Як було сказано, значення показника термінової ліквідності впродовж 2021 – 2022 років було нижче нормативного значення і мало тенденцію

зменшення, що свідчить про зростання фінансового ризику, тобто ризику неплатежів навіть за умови своєчасних розрахунків із дебіторами.

Значення показника загальної ліквідності або показника покриття у 2020 році також було вище нормативного значення і становило 2,887, що свідчило про високий рівень платоспроможності фермерського господарства. Але у наступних 2021-2022 роках значення показника загальної ліквідності було значно нижче нормативного значення і мало тенденцію зменшення, що є негативною тенденцією.

Щодо показників ліквідності запасів та ліквідності коштів у розрахунків, то аналіз свідчить про їх тенденцію зменшення, що є негативним для платоспроможності досліджуваного сільськогосподарського підприємства.

Для завершення повної оцінки ліквідності досліджуваного фермерського господарства визначимо інтегральний показник ліквідності (табл. 2.13)

Таблиця 2.13 – Розрахунок інтегрального показника ліквідності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	Умовне позначення	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Питома вага високоліквідних активів в їх загальному підсумку	d1	1,80	1,95	0,50
Питома вага швидко ліквідних активів в їх загальному підсумку	d2	19,77	12,70	13,37
Питома вага повільно ліквідних активів в їх загальному підсумку	d3	38,60	44,60	56,01
Проміжний показник активів	$\sum_{i=1}^3 A_i d_i$	7387,81	247425,11	464463,66
Питома вага найбільш термінових пасивів в їх загальному підсумку	d1	2,04	2,90	19,47
Питома вага короткострокових пасивів в їх загальному підсумку	d2	18,80	19,53	10,43
Питома вага довгострокових пасивів в їх загальному підсумку	d3	0	0	0
Проміжний показник пасивів	$\sum_{i=1}^3 \Pi_i d_i$	32925,50	44786,03	68328,12
Інтегральний показник ліквідності	$\frac{\sum_{i=1}^3 A_i d_i}{\sum_{i=1}^3 \Pi_i d_i}$	0,22	5,52	6,80

Джерело: розраховано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр. та [13]

Величина інтегрального показника ліквідності впродовж 2020-2022 років, наведених в табл. 2.13, свідчить про перевищення суми платіжних зобов'язань у порівнянні із сумою платіжних засобів у 2020 році, що говорить про проблеми з ліквідністю. У наступних роках ситуація змінилась. Платіжні засоби у 2021 і 2022 роках перевищували платіжні зобов'язання. ФГ «Урожайна Долина» мало найбільш ліквідний баланс у 2022 році. Різні значення показників загальної ліквідності, наведені в табл. 2.12 та табл. 2.13 пояснюється тими обставинами, що загальний показник ліквідності балансу підприємства відображає рівень погашення його платіжних зобов'язань сумою наявних у підприємства ліквідних засобів з урахуванням їх значимість з точки зору термінів надходження коштів і погашення зобов'язань [13].

Крім показників ліквідності підприємства окремо досліджуються показники його платоспроможності, які передбачають оцінку наявності у досліджуваного сільськогосподарського підприємства «Урожайна Долина» грошових коштів та інших активів у кількості, яка була б достатньою для погашення всіх наявних у підприємства платіжних зобов'язань. Аналіз показників платоспроможності фермерського господарства дозволяє виявити резерви для покращення її кредитоспроможності. Аналіз показників платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» впродовж 2020-2022 років представлений в табл. 2.14.

Аналіз показників платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 роки свідчить про негативну тенденцію коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (на 0,08), коефіцієнта загальної платоспроможності (на 0,984), коефіцієнта відновлення платоспроможності (на 0,497). Але значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами, а також коефіцієнта загальної платоспроможності впродовж всього періоду дослідження перевищували нормативні значення, що свідчить про здатність підприємства своєчасно розплачуватися за своїми платіжними зобов'язаннями і проведення незалежної фінансової політики у найближчий час.

Таблиця 2.14 – Аналіз показників платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Показники	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 від 2020, +,-
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	> 0,5	0,65	0,62	0,57	-0,08
Коефіцієнт загальної платоспроможності	$\geq 0,2$	4,80	4,46	0,046	-0,984
Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності	> 1	0,553	0,550	0,056	-0,497
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	-	1,053	17,544	22,222	21,169
Коефіцієнт мобільності активів	$\geq 0,5$	0,602	0,592	0,700	0,098
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	> 1,0	1,510	1,454	2,319	0,809

Джерело: побудовано на основі ф.1-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр.

Аналіз співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості свідчить про суттєве зростання кредиторської заборгованості. Це є несприятливим фактором для підприємства і знижує показники фінансового стану ліквідності і платоспроможності підприємства. Суттєве перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською (у 2021 році в 17,5 разів, а в 2022 році в 22, 2 раз) свідчить про використання ФГ «Урожайна Долина» залучених коштів для здійснення безперервної виробничої діяльності і погашення платежів.

Значення коефіцієнта відновлення платоспроможності впродовж 2020-2022 років було нижче нормативного значення ($=1$), що свідчить про відсутність у досліджуваного сільськогосподарського підприємства реальної можливості у найближчі 6 місяців відновити свою платоспроможність.

Коефіцієнт мобільності досліджуваного підприємства впродовж 2020-2022 років був наближений до нормативного, що свідчить про низьку здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища, про низький рівень його фінансової гнучкості. Зростання коефіцієнта співвідношення активів

свідчить про зростання частки оборотних активів підприємства, що пов'язано із особливостями сільськогосподарської діяльності.

І нарешті, враховуючи багатфакторність впливу на платоспроможний стан підприємства, є доцільним визначити дискримінантний показник імовірності затримки платежів ФГ «Урожайна Долина» (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Розрахунок дискримінантного показника імовірності затримки платежів підприємством

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 від 2020, +,-
1 Грошові кошти, тис. грн.	165,4	224,3	68,8	-96,6
2 Дебіторська заборгованість, тис. грн.	1819,6	1458,6	1873,0	53,4
3 Баланс, тис. грн.	9 205,5	11 486,4	14 005,9	4 800,4
4 $Q_1 [(п.1+п.2)/ п.3]$	0,22	0,15	0,14	-0,08
5 Власний капітал, тис. грн.	7 286,9	8 909,4	9818,1	2531,2
6 Довгострокові пасиви, тис. грн.	0	0	0	0
7 $Q_2 [(п.5+п.6)/ п.3]$	0,79	0,78	0,70	-0,09
8 Фінансові витрати, тис. грн.	0	0	0	0
9 Дохід від реалізації, тис. грн.	11 906,3	16 084,2	17 125,4	5219,1
10 $Q_3 (п.8/п.9)$	0	0	0	0
11 Витрати на персонал, тис. грн.	2 697	3 958	4 559	1862
12 Чистий прибуток, тис. грн	1 632,2	1 622,5	908,7	-723,5
13 $Q_4 (п.11/п.12)$	1,65	2,44	5,02	3,37
14 Прибуток до сплати відсотків і податків, тис. грн.	1 632,2	1 622,5	908,7	-723,5
15 Позиковий капітал, тис. грн	1918,6	2577,0	4187,8	2269,2
16 $Q_5 (п. 14/п.15)$	0,85	0,63	0,22	-0,63
$Q = -0,16Q_1 - 0,22Q_2 + 0,87Q_3 + 0,1Q_4 - 0,24Q_5$	-0,248	-0,103	0,273	0,521

Джерело: побудовано на основі ф.1-м, ф.2-м фінансової звітності фермерського господарства «Урожайна Долина» за період 2020-2022 рр. та [1]

На підставі табл. 1.5 можна визначити імовірність затримки платежів ФГ «Урожайна Долина» впродовж 2020-2022 років. Отже, у 2020 році імовірність затримки платежів ФГ «Урожайна Долина» склала менше 10%; у 2021 році – приблизно 40%, у 2022 році – 100%, тобто досліджуване підприємство можна назвати неплатоспроможним.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФГ «УРОЖАЙНА ДОЛИНА»

3.1 Напрямки підвищення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина»

Аналіз показників платоспроможності та ліквідності ФГ «Урожайна Долина», проведений за період 2020-2022 роки, показав, що дані показники мають тенденцію зменшення і суттєво не відповідають критичним значенням, встановлених для сільськогосподарської галузі. Ця обставина вказує на дефіцит оборотних коштів для своєчасного погашення поточних зобов'язань ФГ «Урожайна Долина». На підставі цього був зроблений висновок про незадовільний стан платоспроможності досліджуваного фермерського господарства «Урожайна Долина».

При розгляді напрямків підвищення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» слід розглядати проблеми платоспроможності як з боку самого підприємства, так і з боку третіх осіб, досліджувати зовнішні і внутрішні умови функціонування підприємства і фактори, які мають вплив на платоспроможність ФГ «Урожайна Долина». До зовнішніх факторів, які мають вплив на платоспроможність ФГ «Урожайна Долина», відносяться: зростання інфляції; банкрутство боржників, оскільки в цій ситуації підприємство не зможе погасити дебіторську заборгованість; сезонне надходження грошових потоків; нестабільність національної валюти; вимоги кредиторів. Особливе увагу слід приділяти вимогам кредиторів, які лежать в основі і складають сам зміст дефініції платоспроможності. Вимоги кредиторів є складовими поняття платоспроможності. Саме ця обставина не дозволяє включати зобов'язання перед контрагентами до складу факторів, які мають вплив на рівень платоспроможності.

Отже, для підвищення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» повинно прагнути до мінімізації кредиторської заборгованості. Однак це суперечить

власне принципу організації діяльності підприємства – розширенню зв'язків і залученню позичених коштів у формі короткострокової заборгованості за поточними зобов'язаннями перед контрагентами. Отже, мова повинна йти про пропозиції скорочення простроченої заборгованості. Слід відзначити, що сезонні надходження фінансових ресурсів, які є властивими для сільськогосподарських підприємств (сезонний характер грошових потоків сільськогосподарських підприємств), відповідно, можна віднести не до зовнішнього, а внутрішнього фактору платоспроможності ФГ «Урожайна Долина», який визначається, по-перше, сезонним характером виробничих процесів, і, по-друге, рівнем обґрунтованості і професіоналізму управлінських рішень менеджерів ФГ «Урожайна Долина».

Регулювання зовнішніх факторів може бути здійснено тільки на макроекономічному (державному) рівні. Нівелювання негативного впливу зовнішніх факторів на платоспроможність сільськогосподарського підприємства може бути здійснено таким державним заходам:

- 1) посилення відповідальності дебіторів за прострочення платежів за укладеними договорами;
- 2) розробку комплексу заходів щодо стримування більш ніж 10% темпів інфляції. Для цього можна використовувати облікову ставку НБУ та операції з державними цінними паперами держави на грошовому ринку;
- 3) фінансову підтримку (пільгове кредитування) сільськогосподарських підприємств [11].

Проте величезну роль у забезпеченні платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» грає усунення деструктивного чинника некомпетентного прийняття управлінських рішень його менеджерами. Серед напрямків підвищення рівня платоспроможності підприємства можна виділити реструктуризацію активів підприємства, яка супроводжується змінами в елементах (статтях) та їх структури як активів, так і пасивів балансу ФГ «Урожайна Долина». Серед заходів реструктуризації активів можна виділити: мобілізацію потенційних резервів

підприємства, лізинг основних засобів, рефінансування дебіторської заборгованості тощо.

Заходи покращення платоспроможності підприємства нерозривно пов'язані з його політикою управління оборотними активами та поточними пасивами. У свою чергу, це передбачає оптимізацію оборотних коштів та мінімізації короткострокових зобов'язань у вигляді [4]:

- реалізації наднормативних запасів;
- збільшення власного капіталу;
- вдосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- розроблення політики стягнення дебіторської заборгованості;
- перегляд умов розрахунків із покупцями та замовниками;
- моніторинг та систематичний аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості;
- ліквідація заборгованості з оплати праці;
- своєчасне виконання зобов'язань перед бюджетом;
- зниження заборгованості перед іншими кредиторами.

В якості найбільш дієвих процедур, які забезпечують ефективне управління дебіторською заборгованістю та покращують рівень платоспроможності ФГ «Урожайна Долина», можуть бути такі:

- розширення відносин з клієнтами та збільшення їх кількості, що дозволить зменшити залежність від них та, відповідно, коригувати ризик неплатежів;
- контроль співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості в цілях підтримання високого рівня ліквідності бізнесу;
- своєчасне виявлення неприпустимих видів кредиторської заборгованості, зокрема, простроченої заборгованості постачальникам, а також за платежами до бюджету;
- рефінансування дебіторської заборгованості та переведення її в більш ліквідні види оборотних активів (грошові кошти, поточні фінансові інвестиції);

- здійснення контролю стану розрахунків з контрагентами на постійній основі, окреме виділення групи контрагентів з відстроченою та простроченою заборгованістю;
- періодичний моніторинг фінансового стану дебіторів та оцінки їх платоспроможності;
- відпуск товарів (продукції), виконання робіт (послуг) покупцям на умовах попередньої оплати;
- вжиття заходів з прискорення погашення дебіторської заборгованості, своєчасне оформлення та передача контрагентам розрахункових документів та контроль їх оплати;
- впровадження системи знижок покупцям за умови скорочення термінів оплати рахунків, введення до договірних умов штрафних санкцій за прострочення термінів оплати.

В цілому, для розробки грамотної політики підвищення платоспроможності та ліквідності досліджуваного підприємства, насамперед, повинні бути виявлені проблеми, що обмежують платоспроможність та ліквідність досліджуваного сільськогосподарського підприємства. На підставі проаналізованих у 2 розділі показників ліквідності та платоспроможності ФГ «Урожайна Долина», які відображають співвідношення між зобов'язаннями підприємства та доступними активами, що можна використовувати для погашення цих зобов'язань, були виявлені проблеми і запропоновані напрямки їх вирішення (табл. 3.1).

Напрямки вирішення зазначених в табл. 3.1 проблем обмеження платоспроможності та ліквідності сільськогосподарських підприємств, до яких відноситься досліджуване в роботі підприємство ФГ «Урожайна Долина», торкаються не тільки поточного функціонування суб'єктів господарювання, але і на перспективу, тобто вирішення поточних і стратегічних завдань підвищення їх платоспроможності і ліквідності, але і стратегічних завдань, спрямованих на досягнення відповідних цілей, поставлених керівництвом суб'єктів господарювання з урахуванням специфіки їх роботи в сільськогосподарській галузі.

Таблиця 3.1 – Проблеми, що обмежують платоспроможність і ліквідність ФГ «Урожайна Долина», та напрямки їх вирішення

№	Проблема	Напрямки вирішення
1	Неліквідний баланс через недостатній обсяг власного капіталу	- реалізація невикористовуваних основних засобів за наявності таких; - залучення інвестора для збільшення статутного капіталу у необхідному розмірі; - внесення чинними засновниками додаткових коштів у статутний капітал, тобто безпосереднє збільшення власного капіталу
2	Ризик зниження платоспроможності у середньостроковій перспективі через нестачі повільно реалізованих активів (запасів) у порівнянні з обсягами довгострокових кредитів	погашення надлишковим обсягом коштів довгострокового кредиту, щоб уникнути ризиків неплатоспроможності в середньостроковій перспективі
3	Ризик нестачі грошових коштів на погашення зростаючої кредиторської заборгованості.	погашення частини кредиторської заборгованості
4	Надмірний обсяг та перманентне зростання обсягів дебіторської заборгованості.	збільшення грошового потоку внаслідок індивідуальної роботи з боржникам завдяки зменшенню штрафних санкцій за прострочення платежів за умови сплати боргу найближчим часом.
5	Відсутність фінансових інструментів отримання додаткового прибутку.	- відкриття депозиту у банку (збільшення терміну використання депозиту посилює економічний ефект); - використання диверсифікованого портфеля фінансових інструментів (придбання фінансових вкладень, участь у статутних капіталах інших підприємств, придбання облігацій з фіксованим купонним доходом).

Джерело: власна побудова

Таким чином, запропоновані заходи дозволять ФГ «Урожайна Долина»:

- скоригувати існуючу структуру активів та пасивів;
- направити вивільнені активи в інструменти отримання додаткового прибутку.

Поліпшенню ситуації у цьому напрямі сприятиме комплекс реноваційних заходів щодо реструктуризації кредитних ресурсів. При грамотній фінансовій політиці при використанні тих рекомендацій, що були запропоновані, підприємство має можливість покращити структуру активів, підвищити ліквідність. Крім того, впровадження у ФГ «Урожайна Долина» наведеної

системи заходів розрахункової дисципліни сприятиме відновленню їх фінансового здоров'я, формуванню оптимального співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю, утримання дебіторської заборгованості у допустимих межах, підтриманню достатнього рівня ліквідних коштів для надійного забезпечення платоспроможності, підвищення ефективності діяльності в цілому завдяки наявності достатніх фінансових ресурсів.

3.2 Оптимізація дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина»

Ефективно поводитися з дебіторською заборгованістю можна, якщо відстежувати її якість та платоспроможність дебіторів, розробляючи способи покращення розрахунків із ними. Саме зниження періоду оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про підвищення стійкості фінансового становища компанії. Обороти коштів, запасів та зобов'язань ФГ «Урожайна Долина» збільшується, прискорюється зі збільшенням оборотності дебіторської заборгованості.

Підприємству вигідно прискорити оборотність закріплених коштів у дебіторів. Серед фінансистів дебіторська заборгованість розглядається як іммобілізація, під якою розуміють виведення з господарського обороту грошових коштів підприємства, що є непрямыми втратами. Із кредиторською заборгованістю такі ситуації практично не зустрічаються, тому що вона сприймається як джерело коштів. Підприємству вигідно тривале використання чужих коштів, зміщення дат платежу тощо, якщо це не матиме для нього обтяжуючих наслідків.

Результативна, економічно ефективна методика контролю взаємовідносин зі споживачами - основними дебіторами повинна включати:

- 1) відбір контрагентів, яким видається комерційний кредит;
- 2) розробка умов щодо надання кредиту;
- 3) алгоритм роботи із запереченнями;
- 4) контроль за дотриманням умов договору.

Підприємство повинно організовувати систему контролю виконання клієнтами платіжної дисципліни, тому що за будь-якої взаємодії з покупцями можуть виникнути накладки. Можна сказати, що дана система є також системою організації взаємодії з клієнтами. Вона може містити такі заходи:

- а) моніторинг дебіторів, балансу їхньої заборгованості, строків погашення тощо;
- б) зниження часу між такими завданнями, як закінчення робіт, відвантаження або оплата продукції, та надання платіжних документів;
- в) розсилання платіжних документів за відповідними адресами;
- г) моніторинг запитів клієнтів щодо умов здійснення платежу;
- д) ефективна процедура проведення оплати рахунків та отримання платежів.

ФГ «Урожайна Долина» на практиці використовує різноманітні умови сплати за поставлену продукцію: повна передоплата, часткова передоплата, відстрочка на 14, 30 та 60 днів, надання товару на реалізацію збереженням права власності на нього (за посередницькими договорами). Але у ФГ «Урожайна Долина» немає системи, що описує стандарти кредитування, величин знижок, і навіть умови їх надання. На основі проведеного у 2 розділі аналізу пропонується методику встановлення системи знижок у цілях максимізації грошового потоку.

Спочатку необхідно визначити фактичну частку кожного виду взаєморозрахунків у загальному грошовому обігу підприємства. Для ФГ «Урожайна Долина» таке співвідношення представлено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Частки взаєморозрахунків у загальному грошовому обороті ФГ «Урожайна Долина», %

Умови оплати	Частка у загальному обсязі грошових надходжень
Попередня оплата	33
Відстрочка 14 днів	31
Відстрочка 30 днів	20
Відстрочка 60 днів	11
Посередницькі договори	5
Разом	100

Джерело: на підставі даних підприємства

Одним із методів прискорення взаєморозрахунків за поставлену продукцію є надання знижки за попередню оплату. Для зменшення дебіторської заборгованості і, внаслідок, підвищення рівня платоспроможності підприємства, є важливим визначити ефективну річну ставку, величина якої повинна задовольняти наступній умові, тобто бути більше кредитної банківської ставки.

За середньою банківською кредитною ставкою 18% річних в національній валюті мінімальний розмір знижки:

для відстрочки у 14 днів складе:

$$З_{\text{мін}} = 0,18 / (365/14) = 0,69\%$$

для відстрочки у 30 днів складе:

$$З_{\text{мін}} = 0,18 / (365/30) = 1,48\%$$

для відстрочки у 60 днів складе:

$$З_{\text{мін}} = 0,18 / (365/60) = 2,96\%$$

Але, як показує практика, такий низький розмір знижок дуже малий для того, щоб мати ефективний вплив на покупців. Тому доцільним є здійснити розрахунок на підставі експертних оцінок як самого підприємства, так і інших аналогічних сільськогосподарських підприємств.

За невеликих розмірів знижки приблизно 1-2% тільки 20-25% клієнтів давали згоду на нові умови, а за умови надання знижок 5-8% ефект від отримання попередньої оплати компенсувався втратами у виручці до 10%. У підсумку керівництвом підприємства було прийнято таке рішення: надати знижку 3% за умовою попередньої оплати для другої групи, 5% - для третьої групи і 5% для четвертої групи у випадку оплати протягом перших тридцяти днів.

На підставі даних про прийняття покупцями нових умов надання знижок, тобто покупців, які дотримуються умов надання знижок, та, враховуючи витрати на фінансування відволікання оборотних коштів у дебіторську заборгованість, які розраховуються як ставка банківського кредиту, що зважена за тривалістю

кредитування кожної групи покупців, розрахуємо мінімальну ставку надання знижок.

В процесі опитування клієнтів досліджуваного підприємства було виявлено, що на нові умови оплати згодні:

для другої групи – 40%;

для третьої групи – 50%;

для четвертої групи – 60%.

Також була введена додаткова умова: у випадку прострочення оплати покупець повинен бути виплатити постачальнику відсотки у розмірі середньоринкової банківської ставки (i_{cp}), збільшеної на два пункти:

$$i_{cp} = 18\% + 2\% = 20\%.$$

Розрахунки показали, що коефіцієнт грошового потоку, розрахованого за кількістю відвантаження покупцям, які відмовилися від використання знижки дорівнює:

для другої групи:

$$K_n = 60\% + 60\% \times 0,2 = 72\%$$

для третьої групи:

$$K_n = 50\% + 50\% \times 0,2 = 60\%$$

для четвертої групи:

$$K_n = 40\% + 40\% \times 0,2 = 48\%$$

Таким чином, за ставкою банківського кредиту для ФГ «Урожайна Долина» 16% річних, витрати фінансування будуть складати:

для другої групи:

$$З_{н\min} = 16 / (365 / 14) = 0,61 \times 0,72 = 0,43$$

для третьої групи:

$$З_{\text{мін}} = 16 / (365 / 30) = 1,32$$

для четвертої групи:

$$З_{\text{мін}} = 16 / (365 / 60) = 2,63$$

Далі розрахуємо середньозважений коефіцієнт, який дозволяє оцінити вплив знижок на грошовий потік ФГ «Урожайна Долина». Для цього розраховані вище витрати на фінансування на частку груп дебіторів у загальному обсязі грошових надходжень і отримаємо:

для другої групи:

$$K_{\text{зн}} = 0,61 \times 0,72 = 0,44\%$$

для третьої групи:

$$K_{\text{зн}} = 1,32 \times 0,6 = 0,79\%$$

для четвертої групи:

$$K_{\text{зн}} = 2,63 \times 0,48 = 1,26\%.$$

$$\text{Разом: } K_{\text{зн}} = 0,44 + 0,79 + 1,26 = 2,49 (\%)$$

Таким чином, коефіцієнт грошового потоку з врахуванням знижок, помножений на суму витрат фінансування буде складати:

$$97,51\% = (100 - 2,49).$$

Цей коефіцієнт необхідно порівняти із вихідною ситуацією незастосування знижок за довгострокову оплату поставок і відсотків за прострочку оплати.

Для ФП «Урожайна Долина» цей коефіцієнт склав 95%, який ми розраховували з використанням формули (1.5):

$$K_{\text{відм}} = (1 - 0,95) + (1 - 0,95) \times 18 = 0,95$$

Різниця буде складати:

$$2,51\% = (95\% - 97,51\%).$$

З метою оптимізації дебіторської заборгованості підприємства визначимо оптимальний обсяг дебіторської заборгованості на підставі визначення необхідного обсягу приросту грошових коштів ФГ «Урожайна Долина», тобто визначення обсягів продажів, які здійснюються без відстрочки платежу. Бажаний приріст грошових коштів підприємства можна обґрунтувати орієнтуючись на нормативне значення показника абсолютної платоспроможності у плановому періоді. Його значення дорівнює 0,1. Всі необхідні показники для визначення оптимального обсягу дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Вихідні дані для розрахунку оптимального обсягу дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина»

Показники	Значення
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,002
Поточні зобов'язання, тис. грн.	4187,8
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, дні	40
Чистий дохід від реалізації базисного періоду, тис. грн.	11 906,3
Середній темп приросту доходу від реалізації, %	119,93

Джерело: власні розрахунки і дані ф.1, ф.2 звітності підприємства

Приріст грошових коштів, бажаний для встановлення нормативного значення показника абсолютної платоспроможності (0,1) ФГ «Урожайна Долина», становить:

$$\Delta ГК = (0,1 - 0,002) \times 4187,8 = 410,4 \text{ (тис. грн.)}$$

Оптимальний термін оборотності дебіторської заборгованості становить:

$$T_{ДЗ_{\text{опт}}} = 40 - \frac{365}{11906,3 \times 1,2} \times 410,4 = 40 - 11 = 29 \text{ (дні)}$$

Для фактичного обсягу реалізації продукції ФГ «Урожайна Долина», який складає у 2022 році 17125,4 тис. грн., оптимальний обсяг дебіторської заборгованості складає:

$$ДЗ_{\text{опт}} = \frac{29}{365} \times 17125,4 = 1360,7 \text{ (тис. грн.)}$$

Завдяки оптимізації короткострокової дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» (довгострокова дебіторська заборгованість відсутня), планується її скорочення приблизно на 27%. За даними табл. 2.3 загальний рівень дебіторської заборгованості на кінець 2022 року склав 1873 тис. грн., а в запланованому році вона повинна скласти 1360,7 тис. грн.

Далі проведемо аналіз зміни оборотності дебіторської заборгованості (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 - Аналіз зміни оборотності дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина»

Показники	2022 рік	План	Абсолютне відхилення
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	17125,4	20550,5	2226,3
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	1873,0	1360,7	-512,3
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	9,14	15,10	5,86
Тривалість дебіторської заборгованості, дні	40	24	-16

Джерело: власні розрахунки

Дані табл. 2.1 свідчать, що внаслідок здійснення заходів з оптимізації дебіторської заборгованості було звільнено коштів на суму 512,3 тис. грн., а скорочення часу обороту дебіторської заборгованості складає 16 днів.

3.3 Оптимізація запасів ФГ «Урожайна Долина»

Рациональна організація виробничих запасів є важливою умовою підвищення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» за рахунок вивільнення грошових коштів із запасів. Для вирішення цієї проблеми пропонується використовувати економічне обґрунтування витрат обігу (модель логістики) - модель управління запасами за принципом «мінімум - максимум» и з постійною періодичністю поповнення запасів.

За результатами аналізу діяльності ФГ «Урожайна Долина» виявлені такі негативні тенденції в управлінні оборотними активами на підприємстві:

- через недостатність власних оборотних коштів запаси фермерського господарства у 2021 - 2022 роках формувались за рахунок кредиторської заборгованості;

- значна частина оборотних активів має високий рівень ризику через дефіцит абсолютно ліквідних активів – грошових коштів (на кінець 2022 р. їх суму складає 68,8 тис. грн.);

- спостерігається тенденція до постійного росту тривалості збереження запасів сировини і матеріалів;

- темпи росту запасів сировини і матеріалів перевищують темпи росту чистого доходу від реалізації ФГ «Урожайна Долина».

З метою вивільнення грошових коштів і підвищення платоспроможності підприємства доцільно застосувати модель «мінімум-максимум», тим самим оптимізувати запаси сировини і матеріалів відповідно до потреб підприємства.

В табл. 3.5 наведений розрахунок вивільнених грошових коштів від зниження запасів ФГ «Урожайна Долина» за моделлю «мінімум-максимум».

Із табл. 3.5 зробити висновок, що для безперебійного виробничого процесу потрібний обсяг запасів у сумі 5726,63 тис. грн. Внаслідок, ФГ «Урожайна Долина» при покупці наступної партії запасів слід враховувати цей обсяг запасів.

Таблиця 3.5 – Розрахунок додаткового грошового потоку від нормування запасів за моделлю «мінімум-максимум»

Показники	Значення	
	2021 рік	2022 рік
Запаси, тис. грн.	5122,5	7844,8
Темп росту запасів, %	153,14	
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	16 084,2	17 125,4
Темп росту чистого доходу від реалізації, %	106,47	
Поточний запас (відповідно з темпами росту чистого доходу від реалізації), тис. грн.	5453,93	
Страховий запас (5% від величини поточного запасу), тис. грн.	272,70	
Необхідні запаси	5726,63	
Сума вивільнених грошових коштів від реалізації наднормативних запасів	2118,17	

Джерело: власні розрахунки

Склад і співвідношення джерел власних і позичених коштів повинні відповідати стратегічним цілям розвитку фермерського господарства, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до втрати платоспроможності за рахунок іммобілізації коштів в надлишкові матеріально-виробничі запаси і витрати. Динаміка запасів ФГ «Урожайна Долина» за моделлю «мінімум-максимум» представлена на рис. 3.1.

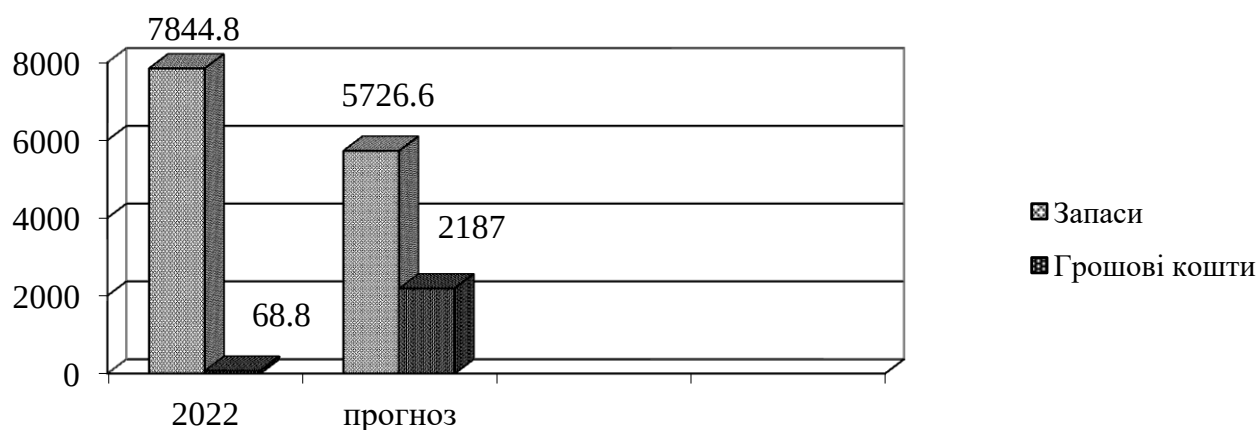

Рисунок 3.1 – Нормування запасів ФГ «Урожайна Долина» за моделлю «мінімум-максимум» ФГ «Урожайна Долина», тис. грн.

Джерело: власна побудова

Ефективність заходів з впровадження логістичної моделі крім вивільнення грошових коштів передбачає зниження витрат на збереження, перевезення і закуп, що збільшить дохід підприємства. Таким чином, реалізація заходу з впровадження системи обліку запасів за логістичною моделлю «мінімум-максимум» забезпечить ФГ «Урожайна Долина» додатковий грошовий потік в розмірі 2118,17 тис. грн. за рахунок зниження запасів.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження з питання забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства можна зробити такі висновки.

По-перше, забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства – це складова управління платоспроможністю, яке, насамперед, передбачає управління активами та пасивами підприємства, спрямованого на досягнення потрібного рівня боргів у результаті досягнення ефективного збалансування активів та зобов'язань. Забезпечення платоспроможності підприємства, насамперед, передбачає формування його ефективної кредитної політики. Розрахувати оптимальну точку в комерційному кредитуванні допомагає використання граничного аналізу, орієнтованого на знаходження бажаної рівноваги в обсягах і термінах надання відстрочки платежу.

По-друге, аналіз показників основної діяльності сільськогосподарської підприємства ФГ «Урожайна Долина» показав позитивну динаміку їх змін за період 2020-2022 роки. За цей період спостерігається позитивна тенденція росту його активів на 4800, 4 тис. грн., росту власного капіталу на суму 2531,2 тис. грн та чистого доходу від реалізації виробленої продукції на суму 5219,1 тис. грн. Щодо рентабельності діяльності підприємства, то спостерігається її зменшення на 9,9% через збільшення величини витрат господарства. Відповідно рентабельність ФГ «Урожайна Долина» у 2022 році склала 5,6%, а величина чистого прибутку - 908,7 тис. грн.

По-третє, забезпечення позитивних фінансових результатів діяльності ФГ «Урожайна Долина» відбулося завдяки задовільному стану основних засобів підприємства та підвищенню ефективності їх використання. Зменшення прибутку підприємства пов'язано із зменшенням рівня ефективності використання оборотних коштів ФГ «Урожайна Долина». Про це говорять несуттєві зменшення коефіцієнту оборотності на 0,48 та збільшення коефіцієнту завантаженості на 0,09. Також зросла тривалість одного обороту приблизно на 33 дні. Це відбулось

завдяки росту тривалості перебування коштів в запасах на 58 дні. Погіршення ефективності використання оборотних засобів досліджуваного підприємства викликало залучення додаткової суми оборотних коштів на величину 836,46 тис. грн. у 2022 році.

В-четвертих, оцінка ефективності використання оборотних засобів дозволяє визначити передумови забезпечення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» у поточних періодах, Оцінка ділової активності дозволяє визначити умови забезпечення платоспроможності підприємства на перспективу. Оцінка золотого правила економіки показала низький ресурсний та фінансовий потенціал розвитку ФГ «Урожайна Долина» та неефективність використання його ресурсів, що негативно впливає на забезпечення платоспроможності підприємства у майбутньому.

В-п'ятих, аналіз джерел фінансового забезпечення діяльності ФГ «Урожайна Долина» за 2020-2022 роки показав, що фінансування оборотних засобів підприємства здійснюється за рахунок нерозподіленого прибутку, який складає переважну частку власного капіталу фермерського господарства. Негативним явищем на підприємстві є те, що ФГ «Урожайна Долина» не формує резервний капітал, що створює певні ризики для власного капіталу підприємства, про що свідчить показник захисту власного капіталу, який складає у 2020 році 0,34, а коефіцієнт ризику власного капіталу – 1.94. Однією з умов забезпечення платоспроможності підприємства є ефективне використання його власного капіталу. Рентабельність власного капіталу підприємства зменшилась майже на 10%. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу показав, що такі зміни відбулись внаслідок зміни коефіцієнту оборотності капіталу майже на 2% та зміни рентабельності продукції майже на 8%. Внаслідок фінансовий стан підприємства виявився проблемним у 2022 році.

В-шостих, крім нерозподіленого прибутку, для погашення поточних платежів підприємства використовується кредиторська заборгованість, величина і частка якої у складі поточних зобов'язань підприємства коливається впродовж 2020-2022 років. Наявність кредиторської заборгованості на підприємстві має як

позитивні, так і негативні ознаки для фінансового стану підприємства. Позитивні – це можливість тимчасового використання позикових коштів. А негативні – це зменшення рівня платоспроможності і ліквідності підприємства, особливо, за наявності простроченої заборгованості. Порівняння величин дебіторської та кредиторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» за 2022 рік свідчить про перевищення за всіма статтями кредиторської заборгованості над дебіторською за всіма їх статтями. Це означає, що ФГ «Урожайна Долина» раціонально використовує оборотні засоби, іншими словами, тимчасово залучає в оборот засобів більше, ніж відволікає їх з обороту.

В-сьомих, аналіз ліквідності балансу ФГ «Урожайна Долина» показав його порушення, яка свідчить про нездатність досліджуваного сільськогосподарського підприємства в найближчий час негайно погасити платіжні зобов'язання власними коштами. Аналіз розрахованих на підставі балансу підприємства показників ліквідності в цілому свідчить про тенденцію їх зменшення та їх значення менше нормативного (крім 2020 року). Величина інтегрального показника ліквідності свідчить про перевищення суми платіжних зобов'язань у порівнянні із сумою платіжних засобів у 2020 році, що говорить про проблеми з ліквідністю. У наступних роках ситуація змінилась. Платіжні засоби у 2021 і 2022 роках перевищували платіжні зобов'язання. ФГ «Урожайна Долина» мало найбільш ліквідний баланс у 2022 році. Визначення дискримінантного показника ймовірності затримки платежів ФГ «Урожайна Долина» показало, що у 2020 році ймовірність затримки платежів підприємства склала менше 10%; у 2021 році – приблизно 40%, у 2022 році – 100%, тобто досліджуване підприємство можна назвати неплатоспроможним.

У-восьмих, заходи покращення платоспроможності підприємства нерозривно пов'язані з його політикою управління оборотними активами та поточними пасивами. У свою чергу, це передбачає оптимізацію оборотних коштів та мінімізацію короткострокових зобов'язань. Відповідно для покращення платоспроможності ФГ «Урожайна Долина» пропонуються оптимізація дебіторської заборгованості та оптимізація запасів. Серед заходів оптимізації

дебіторської заборгованості пропонується організувати систему контролю виконання клієнтами платіжної дисципліни та впровадження системи, що описує стандарти кредитування, величин знижок, і навіть умови їх надання. Одним із методів прискорення взаєморозрахунків за поставлену продукцію є надання знижки за попередню оплату. На підставі даних про прийняття покупцями нових умов надання знижок, тобто покупців, які дотримуються умов надання знижок, та, враховуючи витрати на фінансування відволікання оборотних коштів у дебіторську заборгованість, які розраховуються як ставка банківського кредиту, що зважена за тривалістю кредитування кожної групи покупців, мінімальна ставка надання знижок складає 2,5%. Завдяки оптимізації короткострокової дебіторської заборгованості ФГ «Урожайна Долина» (довгострокова дебіторська заборгованість відсутня), планується її скорочення приблизно на 27%. що у базовому році (2022 рік) дебіторська заборгованість складала 1873 тис. грн., а тривалість її обороту за цей період – 40 днів. За розрахованими плановими показниками величина дебіторської заборгованості зменшилась на величину 512,3 тис. грн., тобто внаслідок здійснення заходів з оптимізації дебіторської заборгованості було звільнено коштів на суму 512,3 тис. грн., а скорочення часу обороту дебіторської заборгованості складає 16 днів. Реалізація заходу з впровадження системи обліку запасів за логістичною моделлю «мінімум-максимум» забезпечить ФГ «Урожайна Долина» додатковий грошовий потік в розмірі 2118,17 тис. грн. за рахунок зниження запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
2. Болгов В.Є., Витяганець І.М. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності як важлива ціль внутрішньофірмового бюджетування. *Економіка і організація управління*. 2021. № 1 (41). С. 15-29. DOI 10.31558/2307-2318.2021.1.2 (дата звернення 04.08.2023).
3. Дончак Л.Г., Ціхановська О.М. Ділова активність підприємства та шляхи її зміцнення. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/44.pdf (дата звернення 15.09.2023).
4. Журавльова Ю. Ю. Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення (на прикладі харчової промисловості): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». К. 2007. 20 с.
5. Журавльова Ю. Ю. Сутність платоспроможності підприємства. *Фінанси України*. 2006. № 2. С. 116-120.
6. Іванов В. Концептуальні засади забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка*. 2009. №9 (100). С.4-8.
7. Кобилецький В. Р., Аналіз власного капіталу. *Financial Analysis online*: веб-сайт. URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/92-analiz-vlasnoho-kapitalu-ua> (дата звернення 08.10.2023).
8. Крейдич І.М., Наконечна О.С., Харченко О.С. Умови забезпечення платоспроможності підприємств в контексті їх фінансової безпеки. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»* URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/47234009.pdf> (дата звернення 17.09.2023).
9. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. 2016. Т. 25. № 2. С. 93-98. URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/8339/1/13.pdf> (дата звернення 08.10.2023).

10. Купріна Н.М., Котобан І.О., Тофаніло О.А., Скіпор Р.Є. Особливості аналізу оборотних активів підприємства в сучасних умовах. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10. Вип.4. С. 40-47. DOI: 10.15673/fie.v10i4.1131 (дата звернення 04.08.2023).

11. Лахтіонова Л. А. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. Київ: КНЕУ, 2010. 657 с.

12. Майборода О.Є., Косарева І.П., Лесняк А.О. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 18. С. 256-260 URL: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/49.pdf> (дата звернення 28.08.2023).

13. Мельник Т.А., Лобач К.В. Методи оцінки ліквідності підприємства. *Наукові записки*. 2016. Вип. 20. С. 79-93. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/158807233.pdf> (дата звернення 08.10.2023)

14. Мельник Т.А. Методи визначення платоспроможності підприємства. *Наукові записки*. 2017. Вип.21. URL: <https://core.ac.uk/download/158807259.pdf> (дата звернення 15.09.2023).

15. Овчаренко Є.І. Особливості оцінки ділової активності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 13. С. 344-350. <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/69.pdf> (дата звернення 24.09.2023).

16. Плаксієнко В.Я., Куклішина О.С. Особливості облікового відображення розрахунків з постачальниками на підприємстві. URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/7_166187.doc.htm (дата звернення: 25.09.2023).

17. Про фермерське господарство. Закон України 19 червня 2003 року № 973-IV в ред. 20.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення 25.09.2023)

18. Пушкар Н.В. Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17165/3177.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (дата звернення 27.08.2023).
19. Рівняння DuPont, ROE, ROA та зростання. 2019. URL: <https://courses.lumenlearning.com/boundless-finance/chapter/the-dupont-equation-roeroa-and-growth/> (дата звернення 08.10.2023)
20. Соколенко Д.О. Інвестиції як головний інструмент забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.) С. 457.
21. Соколенко Д.О. Проблеми оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення*: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 6-7 березня 2023 р.). Вип. 75. ГО “Наукова спільнота”, WSSG w Przeworsku. Тернопіль. С. 74-75. URL: <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-1004/> (дата звернення 15.09.2023).
22. Теницька Н.Б., Гришко Ю.С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015 Вип.5. С. 372-376 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/47234009.pdf> (дата звернення 08.09.2023).
23. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності : навч. посібник К.: Центр навчальної літератури, 2012. 268 с.
24. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава: РВВ ПДАА. 2014. 358 с.
25. Халатур С. М., Кравченко М.В., Матвієнко А.О. Управління ризиками в проєктах для удосконалення ліквідності, економічної безпеки та платоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022.№ 2. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.2.23 (дата звернення 04.08.2023)

26. Харченко О.С. Управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств: дис. ... канд. екон. наук ПВНЗ «Європейський університет». К., 2015. 253 с.

27. Чайка Т.Ю., Александрова В.О., Бабіч В.В. Платоспроможність, ліквідність і фінансова стійкість: теоретичні і методичні аспекти аналізу. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Серія Економічні науки. 2018. №37(1313). URL: <https://core.ac.uk/reader/187298700> (дата звернення 28.08.2023).

28. Aleskerova Y., Mulyk T., Fedoryshyna L. Improving credit protection analysis methods reports of main agricultural enterprises. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4 № 2. P. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-2-1-7> (дата звернення 28.08.2023).

29. Filipović, L., Mirjanić, B. (2016). Financial analysis and credit sloveny evaluation of a selected enterprise case study of a company «Aleva Novi Kneževac», *Ekonomija: teorija i praksa*, 9 (3), pp. 16-31.

30. Gorczynska M. (2010) Accounts Receivable Turnover Ratio. *The Purpose of Analysis in Terms of Credit Policy Management*. 8th International Scientific Conference on Financial Management of Firms and Financial Institutions, 8–9 sept. Ostrava, Czech Republic. URL: <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfr/content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Gorczynska.Maria.pdf> (дата звернення 04.10.2023)

31. Mavlutova, I., Babenko, V., Dykan, V., Prokopenko, N., Kalinichenko, S., & Tokmakova, I. (2021). Business Restructuring as a Method of Strengthening Company's Financial Position, *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 29(14), pp. 105-115.

32. Michalski G., Blendinge G., Rozsa Z., Cierniak Emerych A., Svidronova M. Jan Buleca and Bulsara H. (2018). Can We Determine Debt To Equity Levels In Non Profit Organisations? Answer Based On Polish Case. *Inzinerine Ekonomika Engineering Economics*. Vol. 29 (5). Pp. 526-535.

33. Milošev, I. (2021). Profitability and optimal debt level of large firms in Serbia. *Ekonomija: teorija i praksa*, 14(4), pp. 1-19. <https://doi.org/10.5937/etp2104001M> (дата звернення 04.08.2023)

34. Karzaeva N., & Karzaeva E. (2019). Methods for assessing solvency in the financial diagnostics system of an economic entity, *International Transaction Journal of Engineering, Management, & Applied Sciences & Technologies*, 10(19), pp 96-108

35. Siekelova A., Kliestik T., Svabova L., Androniceanu A., Schonfeld J. (2017) Receivables management: the importance of financial indicators in assessing the creditworthiness. *Polish Journal of Management Studies*. № 15 (2). pp. 217–228.